

A Putnoki-dombság (HUAN10002) különleges madárvédelmi terület Natura 2000 fenntartási terve

Zöld Akció Egyesület
Miskolc
2021.

Szakmai koordinátor

Farkas Tünde
Huber Attila
Virók Viktor

Közreműködő szakértők

Demeter Zoltán
Farkas Roland
Haszonits György
Jóna Zoltán
Málnás Kristóf
Pitó Andor
Süveges Kristóf
Szatmári Lajos
Szabolcs Márton
Takács Attila

A fenntartási terv az Agrárminisztérium költségvetési fejezet "Természetvédelmi kártalanítások elnevezés" fejezeti kezelésű elirányzat keretében lelvégzendő természetvédelmi állapot felmérési, kármegelőzési és kezelési intézkedések meghatározására irányuló feladatok ellátásának keretében készült.

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető !

I. Natura 2000 fenntartási terv

TARTALOM

1. A terület azonosító adatai	5
1.1. Név	5
1.2. Azonosító kód	5
1.3. Kiterjedés.....	5
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy él helyek	5
1.4.1. Jelöl fajok.....	5
1.4.2. Jelöl él helyek.....	5
1.5. Érintett települések.....	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	7
1.7. Tervezési és egyéb el írások.....	8
1.7.1 Természetvédelmi kezelési terv	8
1.7.2. Településrendezési eszközök	8
1.7.3. Körzeti erd tervek.....	9
1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek.....	9
1.7.5. Halgazdálkodási tervek.....	10
1.7.6. Vízgy jt -gazdálkodási terv	10
1.7.7. Egyéb tervek	10
2. Veszélyeztetet tényez k	10
3. Kezelési feladatok meghatározása	15
3.1. Természetvédelmi célkit zés, a terület rendeltetése.....	15
3.2. Kezelési javaslatok.....	27
3.2.1. Él helyek kezelése	27
3.2.1.1. Gazdálkodáshoz nem köthet általános javaslatok.....	28
3.2.1.3. Gyeppek	30
3.2.1.3. Erd k	34
3.2.1.4. Egyéb él helyek	46
3.2.2. Él helyrekonstrukció és él helyfejlesztés	51
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	52
3.2.4. Kutatás monitorozás	53
3.2.5. Melléklet	54
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	56
3.3.1. Agrártámogatások.....	56
3.3.1.1. Jelenleg m köd agrártámogatási rendszer.....	56
3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer	58
3.3.2. Pályázatok.....	59
3.3.3. Egyéb.....	59
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	59
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	59
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	59
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezel szervekkel	61

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Putnoki-dombság különleges madárvédelmi terület (KMT)
-------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUAN10002
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	7115,98 ha
--------------------------------	------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy él helyek

A jelöl él helyek és fajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának 2021. évi változatát vettük alapul.

1.4.1. Jelöl fajok

- Darázsölyv (*Pernis apivorus*)- szaporodó
- Fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) - állandó
- Fekete gólya (*Ciconia nigra*) - szaporodó
- Fekete harkály (*Dryocopus martius*) - állandó
- Hamvas küll (*Picus canus*) - állandó
- Haris (*Crex crex*) - szaporodó
- Karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*) - szaporodó
- Kék galamb (*Columba oenas*) - szaporodó
- Közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*) - állandó
- Örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) - szaporodó
- Tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*) - szaporodó
- Uráli bagoly (*Strix uralensis*) - állandó

1.4.2. Jelöl él helyek

Különleges madárvédelmi terület, így nem releváns.

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőség természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeletről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A NATURA 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a NATURA 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező új helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Dövény	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	448,94	6,31	38,55
Sajógalgóc	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	489,17	6,87	48,35
Kelemér	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	855,69	12,04	45,51
Sajókaza	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1152,44	16,21	37,53
Jákfalva	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	85,74	1,21	9,47
Putnok	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1809,57	25,43	52,12
Dubicsány	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	835,01	11,73	64,24
Alsószuha	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	855,55	12,02	38,18
Serényfalva	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	581,75	8,18	29,64
Összesen:		7115,86	100	

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés/ át-fedés (ha)	Kiterjedés/ átfedés (%)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
Természetvédelmi Terület	26/TT/5 1	Keleméri Mohos-tavak Természet- védelmi Terület	56,9	100	Országos Természetvédelmi Tanács 274/1951 határozat 6/1986. (VIII. 21.) OKTH rendelkezés (területb vítés és fokozottan védetté min sítés)
Természetvédelmi Terület	310/TT/ 07	Kelemér- Serényfalva erd rezervátum Természet- védelmi Terület	331,7	100	12/2007. (III. 30.) KvVM rendelet
Helyi jelent ség természetvédelmi terület	4/62/TT /98	Putnoki Kányás- tet és sbükkös	39,2	100	17/1998(IV.01) önkormányzati rendelet
Egyéb (átfed) Natura 2000 terület	HUAN 20005	Szuha-völgy különleges természet- meg rzési terület	1039,08 ha/56	0,78	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 14/2010 (V.11) KvVM rendelet
Ex lege védett láp	115/EL/ 14	Hideg-kút-völgy	1,6 ha	100	1996. évi LIII. törvény
Ex lege védett földvár		3 db (Kakasvár, Mohosvár, Zsidóvár)	Terület nélkül		1996. évi LIII. törvény
Országos Ökológiai hálózat		Országos Ökológiai hálózat magterület, ökológiai folyosó és pufferterület	7115,98 Teljes egészében az Országos Ökológiai Hálózat része	100	2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyek kiemelt társégeinek területrendezési tervér 1
Tájképvédelmi övezet			7115,98	100	2018. évi CXXXIX. törvény

Típus	Kód	Név	Kiterjedés/ át-fedés (ha)	Kiterjedés/ át-fedés (%)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
					Magyarország és egyres kiemelt társégeinek területrendezési tervér 1

1.7. Tervezési és egyéb el írások

1.7.1 Természetvédelmi kezelési terv

12/2007. (III. 30.) KvVM rendelet a Kelemér-Serényfalva természetvédelmi terület létesítésér 1 és erd rezervátummá nyilvánításáról. A rendelet 3. számú melléklete tartalmazza a terület kezelési tervét.

128/2011. (XII. 21.) VM rendelet a Keleméri Mohos-tavak természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési tervér 1

1.7.2. Településrendezési eszközök (Országos Rendezési tervkataszter szerint)

Település	Típus	Határozatszám
Alsószuha	Településfejlesztési koncepció Helyi Építési Szabályzat (HÉSZ) Rendelet a településképi védelmér 1 Településképi Arculati Kézikönyv	23/2003. (IV.16.) határozat 3/2004 (II.05.) rendelet 11/2017 (XII.13) rendelet
Dövény	Rendelet a településképi védelmér 1	12/2017 (XII.14) rendelet
Dubicsány	HÉSZ Rendelet a településképi védelmér 1 Településképi Arculati Kézikönyv	5/2007 (II.27) rendelet 10/2017 (XII.29) rendelet
Jákfalva	Rendelet a településképi védelmér 1	1 11/2017 (XII.14) rendelet
Kelemér	Településfejlesztési koncepció Helyi Építési Szabályzat (HÉSZ) Rendelet a településképi védelmér 1 Településképi Arculati Kézikönyv	15/2003. (XII.14.) határozat 15/2003. (XII.29.) rendelet 11/2017 (XII.22.) rendelet
Putnok	Településfejlesztési koncepció Helyi Építési Szabályzat (HÉSZ) Rendelet a településképi védelmér 1 Településképi Arculati Kézikönyv	92/2004. (V.27.) határozat 28/2004. (VIII.5.) rendelet 23/2017 (XII.29.) rendelet

Település	Típus	Határozatszám
Sajógalgóc	Helyi Építési Szabályzat (HÉSZ) Rendelet a településképvédelmér 1 Településképi Arculati Kézikönyv	1/2013. (II.20.) rendelet 9/2017 (XII.29.) rendelet
Sajókaza	Településfejlesztési koncepció Helyi Építési Szabályzat (HÉSZ) Rendelet a településképvédelmér 1 Településképi Arculati Kézikönyv	116/2003. (X.16.) határozat 11/2018. (XII.17.) rendelet 20/2017 (XII.13.) rendelet
Serényfalva	Településfejlesztési koncepció Helyi Építési Szabályzat (HÉSZ) Rendelet a településképvédelmér 1 Településképi Arculati Kézikönyv	97/2004. (X.15.) határozat 3/2007. (III.14.) rendelet 11/2017 (XII.15.) rendelet

1.7.3. Körzeti erd tervek

A madárvédelmi terület teljes területét (7113,93 ha) magába foglalja a Gömri erd tervezési körzet (10706,91 ha). Az erd tervezési körzet erd részleteinek összes területe 10517,57 ha, míg az egyéb részletek (épület, nyiladék, tisztás, út stb.) területe 189,34 ha-t tesz ki. A madárvédelmi terület erd tervezett erdeinek összes kiterjedése 6662,30 ha, melyb 1 az erd részletek területe 6556,83 ha, az egyéb részleteké 105,47 ha. A Gömri körzet teljes területe 15 település határában oszlik meg, míg a madárvédelmi terület teljes területe 9 településhatárt érint. A jelenleg érvényben lévő erd terv 2013. január 1-jén lépett hatályba és 2022. december 31-ig érvényes ó tervezése jelenleg zajlik. A madárvédelmi területen belül elhelyezked erd tervezett erd k aránya a következők szerint alakul. A legnagyobb mennyiség erd tervezett erd Putnok község határában található (1765,91 ha) kiemelkedik még Sajókaza (1146,27 ha), Dubicsány (832,04 ha) és Alsószuha (830,48 ha). A többi település erd területi érintettsége 80-600 ha közötti.

Erd tervezési körzet	Érintett települések	Érintett erd terület (ha)	Következő erd tervezés éve
Gömri körzet	Kelemér, Alsószuha, Dövény, Serényfalva, Putnok, Dubicsány, Sajógalgóc, Sajókaza, Jákfalva	6662,3	2022 (jelenleg zajlik a tervezés)

1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

A tervezési terület a 13/2016. (III. 2.) FM rendelet alapján az Északi hegy- és dombvidéki Vadgazdálkodási Tájon belül a 204. számú Cserehát-aggteleki vadgazdálkodási tájegységbe esik. A vonatkozó tájegységi vadgazdálkodási tervet az Északi hegy- és dombvidéki Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervér 1 szóló 14/2018. (VII. 3.) AM rendelet tartalmazza. A tervezési terület az alábbi vadásztársaságok területét érinti: Mohosi Jógazdák

Vadásztársaság (Kelemér), Alsó-Gömöri Nagyvas Vadásztársaság (Putnok), Szuhavölgye Földtulajdonosi Vadásztársaság (Felsőnyárád Sajó-Menti Vadásztársaság (Vásárosnamény).

A vadászterületek vadgazdálkodási üzemtervei 2037. február 28-ig érvényesek.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A halgazdálkodási tervek 5 évre szólnak és elérhetők B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Fosztályán.

A területen kevés felszíni víz található, a halászat, horgászat nem jelentős. A néhány kisebb patak a Bódva, Hernád-völgyi kisvízfolyások vízterülethez tartozik, melynek halgazdálkodója az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság.

A Szörny-völgyben található Putnoki I. és II. tó esetében a putnoki székhely Po-Lóka Bt. a halgazdálkodásra jogosult szervezet.

1.7.6. Vízügyi gazdálkodási terv

A területen egy felszíni vízügyi alegység jelenik meg, melyre a Sajó a Bódvával (266) alegység Vízügyi gazdálkodási terve vonatkozik. A terület vízfolyásai az északra lejtő völgyekből a Szuhába (pl.: Bakóc-patak), míg a déli irányba lejtő területekről a Sajóba torkollanak (Galgóci-, Zsuponyó-, Szörny-völgyi-, Keleméri-patak). Utóbbi természetessé nyilvánított, kijelölt vízfolyás víztest, elbűbics nem kijelölt víztestek.

A területre nem esik víztest kategóriájú állóvíz. Kategórián kívüli állóvíz a keleméri Nagy- és Kis-mohos-tó, a Szörny-völgyi-alsó- és felső-halastó, továbbá a legközelebbi tó a területtel délkeleti irányba található, a Kenderföldi-bányató.

<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

1.7.7. Egyéb tervek

A HUAN20005 Szuha-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület elfogadott Natura 2000 fenntartási terve (2015). (www.anp.nemzetipark.gov.hu)

2. Veszélyeztetet tényezők

Kód	Veszélyeztetet tényez neve	Jelent sége	Érintett terület aránya a jelöl érték szempontjából (%)	Milyen közösségi jelent ség fajra milyen módon gyakorol hatást?
A05	Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, k falak, nyílt árkok, források, magányos fák) mez gazdasági	M	5-10	A parcellák közötti cserjesávok eltérése nem kedvez az alábbi fajoknak: töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>), karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>).

Kód	Veszélyeztetet tényez neve	Jelent sége	Érintett terület aránya a jelöl szempontjából (%)	Milyen közösségi jelent ség fajra milyen módon gyakorol hatást?
	parcellák összevonása céljából			
A06	Gyepm velés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése)	M	1-5	A magasfűv gyepterületek cserjésedése, beerd sülése a haris (<i>Crex crex</i>) él helyét csökkenti. A szórványgyümölcsösök, legel k és kaszálók felhagyása, beerd sülése a darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) táplálkozó területének besz külését eredményezi
A11, H04	Mez gazdasági célú égetés, Vandalizmus, gyújtogatás	L	1-5	A fészkelési id ben történ égetés a fészkelők közvetlen pusztulását okozhatja, illetve fészkelésre alkalmas bokorsávok, bokorcsoportok, magasfűv gyepek leégése a fészkelésre alkalmas területeket csökkenti: tövisszűrő gébics (<i>Lanius collurio</i>), karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>). haris (<i>Crex crex</i>).
B	Erdészeti (B06, B07, B08, B10, B20, B21)	M, L	25-30	A fakitermelés több formában is veszélyeztetheti az él helyeket és fajokat. A letermelés kiterjedése és mértéke, a közelítési mód, a hagyásfák mennyisége, az aljnövényzet eltávolítása, a felújítás sikeressége mind közrejátszanak az él helytípusok megfelelő természetesség állapotban való fennmaradásában, ezáltal a fajok él helyének min ségében. A darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>), a fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>), az uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>) esetében az erdészeti tevékenységekkel együtt járó zavarások, a legális, vagy illegális fakitermelések, jelentik a problémát. Az odúlakó madárfajok esetében, mint a közép fakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>), fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>), fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>), hamvas küll (<i>Picus canus</i>), örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>), kék galamb (<i>Columba oenas</i>), uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>), esetében az id s, odvas fák, a lábönálló holtfa eltávolítása jelent veszélyt.
D06	Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek)	L	1-5	Az elektromos és egyéb légvezetékeknek ütközés, illetve és elektromos tartóoszlopok áramütése a nagyobb test madárfajokat jobban veszélyezteti: uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>).

Kód	Veszélyeztet tényez neve	Jelent sége	Érintett terület aránya a jelöl szempontjából (%)	Milyen közösségi jelent ség fajra milyen módon gyakorol hatást?
E01	Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak)	M, L	1-5	Gyakorlatilag az összes madárfaj esetében veszélyt jelent az utakon történ közlekedés, mely során elütik esetenként az ott áthaladó, vagy pihen , táplálékszerzés közben az utakat keresztez egyedeiket. A jelöl madárfajok közül veszélyeztetett a tövisszűrő gébics (<i>Lanius collurio</i>), uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>), karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>).
I02	Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelent fajokon kívül)	M	1-2	A haris (<i>Crex crex</i>) él helyét a térségben agresszíven terjed kanadai aranyvessz (<i>Solidago gigantea</i>) átalakítja. A természetes fafajösszetétel erd k helyén az akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>) telepítése rontja a fészkel helyek természetességét.
L06	Állat- és növényfajok közötti kölcsönhatások (versengés, ragadozás, él sködés, patogenitás)	M	10-20	A területen az immunizálás következtében a természetesnél nagyobb egyedszámban jelenlev sz rmes ragadozók, illetve a vaddisznók megtalálják és elpusztítják a talajon fészkel haris (<i>Crex crex</i>) fészkeleit.

Jelmagyarázat: H: magas jelent ség , M: közepes jelent ség , L: alacsony jelent ség

Potenciális veszélyeztet tényez k

Kód	Veszélyeztet tényez neve	Jelent sége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelöl közösségi jelent ség fajra milyen módon gyakorol hatást?
A08	Gyepterület kaszálása vagy vágása	L	10	A gyepterületek nem megfelel helyen és id ben végzett kaszálása vagy vágása során károsodhatnak a haris (<i>Crex crex</i>) fészkeleit, egyedei.

A21, A23	Növényvéd szerek és egyéb kártevők elleni védelem alkalmazása a mezőgazdaságban	L	15-20	A rágcsálóirtó szerek miatt mérgezés következhet be a zsákmányállatokon keresztül az uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>) esetében. A rovarölő szerek mérgezik a tövisszűrő gébics (<i>Lanius collurio</i>) és a karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>) egyedeit. A zsákmányállatok elleni egyéb védekezés csökkenti a táplálékforrást.
B01	Erdőalakítás más művelési módból vagy erdőszelvényezés (kivéve lecsapolás)	L		Jelenleg nem jellemző a területen, de a támogatások miatt a jövőben veszélyeztetett lehet. A gyepek, szántók erdőalakítása a nyílt területen élő és táplálkozó madarak élő- és táplálkozóhelyeit megszünteti, átalakítja. Járas (Crex crex) darázsölyv (Pernis apivorus) tövisszűrő gébics (Lanius collurio), karvalyposzáta (Sylvia nisoria). fekete gólya (Ciconia nigra), az uráli bagoly (Strix uralensis).

D03	Napenergia, beleértve az infrastruktúrát	L	-	<p>Eddig a területen nem történt megkeresés napelempark létesítéssel kapcsolatban, de a jövőben potenciális veszély lehet, mert B.-A.-Z. megyében 10 000 hektár koncessziós terület van kijelölve erre a célra, ha megvalósításra kerül ezen a területen is, akkor a gyepeken, szántókon él, táplálkozó, fészkel madarak él helyeit és táplálkozóhelyeit csökkenti, haris (<i>Crex crex</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) tövisszűrő gébics (<i>Lanius collurio</i>), karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>). fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>), az uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>).</p>
-----	--	---	---	---

Jelmagyarázat: H: magas jelentőség, M: közepes jelentőség, L: alacsony jelentőség

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Specifikus célok

Az alábbiakban felsorolt összes jelölt madárfaj esetében elsődleges cél a területen jelenleg előforduló állomány nagyság megtartása.

Erdei él helyekhez kötődő, odúlakó madárfajok: A220 uráli bagoly (*Strix uralensis*); A207 kék galamb (*Columba oenas*); A239 fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*); A238 közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*); A236 fekete harkály (*Dryocopus martius*); A321 örvös légykapó (*Ficedula albicollis*); A234 hamvas küllő (*Picus canus*)

Urali bagoly (*Strix uralensis*)

Állomány nagyság: 6-8 pár

Populáció: B

Trend: stagnáló

Kék galamb (*Columba oenas*)

Állomány nagyság: 20-30 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Féhrhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*)

Állomány nagyság: 3-5 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*)

Állomány nagyság: 50-60 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Fekete harkály (*Dryocopus martius*)

Állomány nagyság: 40-50 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Örvös légykapó (*Ficedula albicollis*)

Állomány nagyság: 100-150 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Hamvas küllő (*Picus canus*)

Állomány nagyság: 25-30 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Veszélyeztetett tényezők:

Az erdei él helyekhez kötődő, odúlakó fajok szempontjából az erdőgazdálkodás, azon belül is az álló és fekvő holtfa eltávolítás és az idős, odvas fák kiszелеktálása, az intenzív erdőgazdálkodás végzése jelenti a legjelentősebb veszélyeztetett tényezőt. Az illegális fakitermelés, mint károsító tényező is jelen van a területen. Az őshonos erdőállományokban létrehozott idegenhonos fafajokból álló erdősítések jelenléte és a természetes erdőállományok inváziós fajok miatt történő átalakulása is fontos veszélyeztetett tényező. A hatások jelentős része a táplálékbázis visszaszorulásán és a fészkelő helyek

csökkenésén keresztül hat, miközben az erdei munkam veletek a zavarás érzékeny fajok esetében (pl. uráli bagoly) a fészekaljak megsemmisülését is okozhatják.

Az infrastrukturális elemek közül els sorban a közepfeszültség vezeték káros hatásai jelent sek, mely a madárfajok közvetlen pusztulását okozhatják. Térségi szinten, a táplálékbázison keresztül a mez gazdaságban alkalmazott kemikáliák is veszélyeztetik az egyedek életm kódéseit, szaporodását.

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkit zés	Eszközök a célkit zések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
Él helyek változása, leromlása (általános)	A természetes erd szerkezet hiánya, leromlása, véghasználatok nagy aránya.	Id s, odvas fák megléte	Cél az erd k természeteshez közeli faj- és korösszetételének meg rzése, helyreállítása és fejlesztése, a természetes folyamatok során képz d álló és fekv holtfa megfelelő mennyiség jelenlétének biztosítása.	A legfontosabb veszélyeztet tényez nek az intenzív erd gazdálkodás számít. Így a fajok számára az örökerd illetve faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba, minél nagyobb területen történ áttérés lenne az optimális kezelés a cél elérése érdekében.	Folyamatos	Erdészet	
Struktúra	Lábon álló és fekv holtfa alacsony mennyisége vagy teljes hiánya.	Elegend mennyiség holtfa	A középkorú és id sebb állományokban (>40 év) min. 5-20 m ³ /ha lábon száradó és fekv holtfa biztosítása	Hatósági el írások, egészségügyi termelések visszafogása; érintetlenül hagyandó hagyásfacsoportok kijelölése	10 év (üzemtervezés-hez igazodva)	Erdészet	

<p>Veszélyeztet tényez minimalizálása (elektromos vezetékek)</p>	<p>Az elektromos vezetékek számos jelöl madárfaj esetében okoznak pusztulást.</p>	<p>Akadálymentes légtér</p>	<p>Az elektromos áram és ütközések okozta pusztulásokat a tervezés, kivitelezés során meg kell el zni, vagy szigeteléssel, láthatósági berendezések használatával kell csökkenteni annak negatív hatásait, ideértve a meglév szabadvezetékek földkábelrel történ kiváltását is.</p>	<p>Szolgáltatókkal való folyamatos kapcsolattartás, a tervezés, kivitelezés során.</p>	<p>Folyamatos, illetve a szolgáltatók fejlesztéséhez (pl. vezetékszakaszok cseréje, felújítása) valamint természetvédelmi projektekhez kapcsolódóan.</p>	<p>Energetika, építésügy, közlekedés</p>	<p>šAkadálymentes Égboltö kezdeményezés keretében országos lépték tevékenységek kerülnek egyeztetésre.</p>
--	---	-----------------------------	---	--	--	--	--

Erdei él helyekhez kötődő, gallyfészkes madárfajok: A030 fekete gólya (*Ciconia nigra*); A072 darázsölyv (*Pernis apivorus*)

Fekete gólya (*Ciconia nigra*)

Állománynagyság: 3 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Darázsölyv (*Pernis apivorus*)

Állománynagyság: 4-5 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Veszélyeztetet tényezők:

Az erdei él helyekhez kötődő, gallyfészket építő madárfajok szempontjából az erdőgazdálkodás, azon belül is a nagy területeket érintő véghasználatok, az egykorú erdőállományok kialakítása, valamint az erdőgazdálkodási tevékenységek során történő zavarások jelentik a legjelentősebb veszélyeztetet tényezőket. A nagy, egybefüggő erdőterületeket fenntartó, vegyes kor és fafaj összetételű örökérfő és az azokban természetes arányban előforduló idős, fészkepítésre alkalmas fák hiánya miatt nem állnak rendelkezésre jó természetességű fészkelőhelyek. Az illegális fakitermelés is jelen van a területen veszélyeztetet tényezőként. Az őshonos erdőállományokban létrehozott idegenhonos fafajokból álló erdősítések jelenléte és a természetes erdőállományok inváziós fajok miatt történő átalakulása is fontos veszélyeztetet tényező. A hatások jelentős része az idős erdőállományok visszaszorulásán és a fészkelőhelyek csökkenésén keresztül hat, miközben az erdei munkaműveletek - a zavarás következtében - a fészkelőhelyek megsemmisülését is okozhatják. Mindkét faj számára fontosak a nyílt, vagy mozaikos tájalelemek is, melyek táplálkozó területet jelentenek. Ezek záródása, becserjésedése mind a hegylábi, mind a dombság belsejében lévő területeken a táplálkozó területek beszűkülését okozza. Az infrastrukturális elemek közül elsősorban a középvezeték káros hatásai jelentősek, mely a madárfajok közvetlen pusztulását okozhatják. Térségi szinten, a táplálékbázison keresztül a mezőgazdaságban alkalmazott kemikáliák is veszélyeztetik az egyedek életműködéseit, szaporodását.

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkit zés	Eszközök a célkit zések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
Él helyek változása, leromlása (általános)	A természetes erd szerkezet hiánya, leromlása, véghasználatok nagy aránya.	Id s, fészkelésre alkalmas erd állomány.	Cél az erd k természeteshez közeli faj- és korösszetételének meg rzése, helyreállítása és fejlesztése, a természetes folyamatok során jelenlév id s fák megfelelő mennyiség jelenlétének biztosítása.	A legfontosabb veszélyeztet tényez nek az intenzív erd gazdálkodás számít. Így a fajok számára az örökerd , illetve faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba, minél nagyobb területen történ áttérés lenne az optimális kezelés a cél elérése érdekében.	Folyamatos	Erdészet	
Struktúra	Egykorú erd állományok	Id s, fészkelésre alkalmas fák.	shonos fajokból álló elegyes, többszint erd állományok kialakítása	Hatósági el írásokon keresztül az Véghasználatok, szelektáló és nevel vágások visszafogása	10 év	Erdészet	
Veszélyeztet tényez minimalizálása (fészkes fák kivágása, fészkek véd zónájában)	Adathiány, kommunikációs hiány, hatósági korlátozás hiánya miatt a fészket tartó fa kivágása,	Id s, fészkelésre alkalmas fák.	Az aktuális fészkelések ismerete, a fészkek környezetére vonatkozó	Rendszeres fészektérképezés, nyomon követés, valamint hatósági el írásokon keresztül az	Folyamatos	Erdészet, természetvédelem	

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkit zés	Eszközök a célkit zések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
fakitermelés)	fészek véd zónájában fakitermelés, erdészeti munkavégzések során a költés zavarása.		korlátozások kiadása.	erd tervezési folyamat során, illetve egyedi korlátozási határozatok kiadásával.			
Veszélyeztet tényez minimalizálása (elektromos vezetékek)	Az elektromos vezetékek számos jelöl madárfaj esetében okoznak pusztulást.	Akadálymentes létér.	Az elektromos áram és ütközések okozta pusztulásokat a tervezés, kivitelezés során meg kell el zni, vagy szigeteléssel, láthatósági berendezések használatával kell csökkenteni annak negatív hatásait, ideértve a meglév szabadvezetékek földkábelrel történ kiváltását is.	Szolgáltatókkal való folyamatos kapcsolattartás, a tervezés, kivitelezés során.	Folyamatos, illetve a szolgáltatók fejlesztéséhez (pl. vezetékszakaszok cseréje, felújítása) valamint természetvédelmi projektekhez kapcsolódóan.	Energetika, építésügy, közlekedés	šAkadálymentes Égboltó kezdeményezés keretében országos lépték tevékenységek kerülnek egyeztetésre.

Gyepes él helyekhez kötődő fajok: A122 haris (*Crex crex*)

Haris (*Crex crex*)

Állomány nagyság: 0-10 pár

Populáció: C

Trend: fluktuáló

Veszélyeztetet tényezők:

A gyepeseken, esetleg kisebb részben lucernás szántókhoz kötődően, földön fészkelő faj szempontjából a mez gazdaság intenzifikálása jelenti a legjelentősebb veszélyeztetet tényezőt. A fészkelő helyet jelentő lágyszárú vegetáció kezelése során probléma lehet az intenzív és nem megfelelő időpontban, nem megfelelő módon és eszközzel végzett kaszálás. Gyepeseken esetében a legel- és rétgazdálkodás felhagyása is okozhat problémát. A kezelés tartós elmaradása a gyepesekhez kötődő madárfajok eltűnését eredményezheti. Veszélyeztetetheti hosszú távon a faj élhelyeinek eltűnését, átalakulását az inváziós növényfajok térnyerése is. A földön haris sikeres szaporodását nagyban veszélyeztetik a gyepesekhez köthető predátorok és dűvadak jelenléte (elsősorban vörös róka, kóbor kutya és macska, nyestkutya, varjúfélék, stb.)

Objektum	Probléma	Környezeti tényező	Célkitűzés	Eszközök a célkitűzések elérésére	Határidő	Érintett ágazat	Megjegyzés
Él helyek minőségi és mennyiségi mutatói (gyepesek hasznosítása)	A gyepeskezelések során nem megfelelő időben történő kaszálás. A hatás a szaporodási sikert csökkenti és növelheti a fiókamortalitást.	Kaszált, üde gyepesek	Célként évente lokalizálni az egyes revíreket. A gazdálkodók tájékoztatása; a revírek területén térbeli és időbeli korlátozások elírása.	Az adott évben rendszeres revírtérképezés. Kaszálások bejelentése során a szükséges korlátozások elírása.	Folyamatos, évente a kaszálási-fészkelési időszak folyamán	Mez gazdaság, természetvédelem, erdészet, vízügy	
Él helyek minőségi és mennyiségi mutatói (gyepesek)	A gyepesek megőrzésének a felhagyása, a szukcessziós	Kaszált, üde gyepesek	A mozaikos tájszerkezethez illeszkedő természetvédelmi	Az agrár-környezetgazdálkodási támogatások elérhetővé tétele a földhasználók	Folyamatos, illetve agrár-környezetgazdálkodási programok	Mez gazdaság, természetvédelem, erdészet, vízügy	

hasznosítása)	folyamatok el rehaladása miatt csökken a fészkel helyet jelent gyepterületek kiterjedése. A haris szempontjából a hatás a fészkel hely besz külésén keresztül hat.		szempontból optimális intenzitású rétgazdálkodás er sítése.	számára (zonális és horizontális programok)	meghirdetéséhez kapcsolódóan.		
Állománynagyság (predátorok)	A földön fészkel fajok sikeres szaporodását nagyban veszélyezteti a gyepekhez köthet predátorok és dúvadak jelenléte (els sorban vörös róka, kóbor kutya és macska, nyestkutya, varjúfélék)	Biztonságos fészkel hely	A fajok fészkelésének biztosítása, a predációs nyomás csökkentésével. A predátorok csökkentése a jelzett fajok kedvez természetvédelmi helyzetének meg rzése, illetve elérése érdekében.	Hatósági eszközök, illetve célzott programokhoz kapcsolódva (pl. LIFE pályázatok)	Folyamatos, illetve projekt ütemezéshez igazodva.	Vadászat	A vadállomány kezelését nem lehet Natura 2000 terület szintjén kezelni, csak komplex, vadgazdálkodási egység szint intézkedések lehetnek eredményesek.
Él helyek változása, leromlása (inváziós fajok)	A gyepes él helyeken megjelen és terjed inváziós fajok általános él helyleromlást, valamint az él hely olyan mérv	Inváziós fajktól mentes környezet	A gyepek fenntartó használatával az inváziós növényfajok terjedésének a megakadályozása . Kiemelt jelent ség	A terület fenntartó kezelésével az inváziós fajok terjedése megakadályozható hatósági eszközökkel (a 269/2007. Korm. rendelet el írásai, illetve a bérleti szerz dések alapján a földhasználónak	Folyamatosan (de kiemelt figyelemmel a korai észlelés és beavatkozás elvére új betelepül faj esetében azonnal).	Mez gazdaság, természetvédelem, erdészet, vízügy	

	átalakulását okozzák, mely az ahhoz kötődő fajok eltűnését eredményezhetik.		gyepterületeken törekedni kell a legjelentősebb fajok teljes eliminációjára.	védekezési kötelezettsége van).			
--	---	--	--	---------------------------------	--	--	--

Fás, cserjés növényzetben fészkel madárfajok: A338 tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*); A307 karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*)

Tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*)

Állománymagyság: 50-100 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*)

Állománymagyság: 50 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Veszélyeztet tényezők:

A cserjésekhez kötődő fajok szempontjából a szegély-él helyek (mezsgyék, árkok, fasorok) felszámolódása, a kisparcellás tájszerkezet átalakulása és a nagytáblás, monokultúrák kialakulása a legfontosabb veszélyeztető tényezők. A parcella szerkezet megváltozása, a kisebb területek összevonása és a korábbi azokat elhatároló táji elemek, mint például a cserjesávok és utak felszámolása e fajok fészkel helyeinek csökkenését okozzák. Kiemelhető veszélyeztető tényező a cserjések irtási időszakának helytelen megválasztása is. Szántóterületek közötti fészkelő helyek esetében a növekvő trágya és vegyszer kijuttatás, a vetéskultúrák átalakulása (pl. ipari növények, kapáskultúrák, energetikai célú ültetvények térnyerése), az ezzel járó intenzív termesztéstechnológia gyakorlata emelkedni, mint negatív hatótényező. E hatások jelentős része a táplálékbázis visszaszorulásán keresztül hat, miközben a cserjéseket érintő munkaműveletek számos esetben a fészkelő madárfajok megsemmisülését okozzák. A táplálkozó területként használt gyepes területek esetében leginkább az elhagyása okoz problémát. A kezelés tartós elmaradása a gyepes területekhez kötődő madárfajok elpusztulását eredményezheti. Az infrastrukturális elemek közül elsősorban a közutak káros hatásai jelentősek, melyeken a nagy sebességgel közlekedő gépjárművek a madárfajok közvetlen pusztulását okozhatják.

Objektum	Probléma	Környezeti tényező	Célkitűzés	Eszközök a célkitűzések elérésére	Határidő	Érintett ágazat	Megjegyzés
Él helyek minőségi és mennyiségi mutatói (fásszárú vegetáció csökkenése)	A fás, cserjés vegetációhoz köthető fajok fészkelő állománya csökken a megfelelő méret és minőségű fészkelő helyek hiányában.	Sűrű cserjések	A táj fontos alkotóelemét biztosító fás, cserjés szegélyek megőrzése, helyreállítása és fejlesztése.	Él helyek megőrzése, illetve él helyfejlesztés (cserjések, fasorok telepítése). A megőrzés elsősorban természetvédelmi	Folyamatos, illetve agrár-környezetgazdálkodási programok meghirdetéséhez, valamint projekt ütemezéshez kapcsolódóan.	Mezőgazdaság	A szegélyek fejlesztésével a jelölt madárfajok táplálékbázisát képező fajok állományai is megerősödnek

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkit zés	Eszközök a célkit zések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
				rszolgálati feladat (ellen rzés, védelem), míg a fás szegélyek kialakítása fejlesztésként jelentkezik (agrár-környezetvédelmi intézkedések, esetleg aktuálisan futó, célzott természetvédelmi fejlesztések, projektekhez köt d en pl. LIFE projektek).			(gerinctelen fauna).
Él helyek min ségi és mennyiségi mutatói (infrastrukturális fejlesztések)	A településekhez illeszked en, illetve az úthálózathoz kapcsolódóan infrastrukturális fejlesztések valósulnak meg vagy tervezettek (pl. új burkolt utak, mez gazdasági telephelyek, napelem- illetve szélér m parkok). Ezek megvalósulása esetén az agrárterületek összkiterjedése csökken, mely	Biztonságos, akadálymentes légtér	Az infrastrukturális fejlesztésekkel érintett területveszteség minimalizálása, a jelöl fajok életterének a sz külésének és közvetlen veszélyeztetésének megakadályozása.	Hatósági intézkedések (hatásbecslési eljárási, illetve engedélyezési eljárásokban a maximális kármérsékl intézkedések érvényesítése). Térségi tervezés (pl. településrendezési eszközök) során a természetvédelmi érdekek érvényesítése.	Folyamatos, illetve adott beruházási projekt ütemezéséhez illeszkedve.	Közlekedés, energetika	

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkit zés	Eszközök a célkit zések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
	révén a jelöl madárfajok táplálkozó és kis részben szaporodóhelye sz kül, illetve növekedhet a gázolásos, ütközéses esetek száma.						
Él helyek min ségi és mennyiségi mutatói (fásszárú vegetáció csökkenése)	A fészkelési id ben történ égetés a fészkaljak közvetlen pusztulását okozhatja.	Fészkelésre alkalmas bokorsávok, bokorcsoportok.	Fészkelésre alkalmas bokorsávok, bokorcsoportok megóvása, biztosítása.	A bokrok, fák, facsoportok, sövények védelme és felújítási kötelezettség biztosítása hatósági eszközökkel.	Folyamatos.	Mez gazdaság, erdészet, természetvédelem, gazdálkodók	
Táplálékbázis	A növényvéd szerek, és f leg rovaröl - szerek használata kihat táplálékállataira is, csökkentve azok számát, továbbá kihat a madarak termékenységére, a tojások életképességére is.	Rovarokban gazdag, táplálkozásra alkalmas nyílt él helyek (legel k, kaszálók)	A növényvéd - és f leg rovaröl - szerek használatának csökkentése	Növényvéd szerek használatának korlátozása. Gazdálkodók képzése, tájékoztatása.	Folyamatos.	Mez gazdaság, erdészet, természetvédelem, gazdálkodók	

3.2. Kezelési javaslatok

3.2.1. Él helyek kezelése

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján §(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltér rendelkezése hiányában kötelez földhasználati szabályokat nem állapít meg.

Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben el forduló közösségi jelentőség értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelöl értékek meg rzéséhez milyen kezelési el írás-javaslatok alkalmazása szükséges. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező el írások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az el írásokra csak utalást tesz. A tervkészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó el írásokon túli, a célokhoz illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó el írás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.

A Natura 2000 célok megvalósításához kapcsolódó, erdő- és gyepterületeket, valamint mezőgazdasági területek egyaránt érintő és gazdálkodáshoz köthető természetvédelmi javaslatokat kell ezen konkretizált és rendszerezett kezelési el írás-javaslatok kialakítása érdekében ún. kezelési egységek (KE) szerint dolgoztuk ki. A kezelési egységek több szempont alapján elkülönített, a különböző élőhelyi sajátosságokhoz és az erdőállományjellemzőkhez igazodó, térben is lokalizálható egységek, melyek az esetek nagy hányadában nem követik sem az ingatlan-nyilvántartási határokat, sem az erdőrészlet-határokat. E megközelítés indoka, hogy a Natura 2000 célok hosszú távú megvalósításához a valóságos élőhely és állományviszonyokra, valamint az aktuális területhasználati és/vagy gazdálkodási formákra alapozottan megfogalmazott irányelvekre van szükség.

A kezelési egységek meghatározásánál a madárvédelmi szempontokat, a madarak viselkedését figyelembe véve hozzávetőlegesen azonos jellemzőkkel bíró, és ezért többé-kevésbé azonos kezelést igénylő, térben is jól elhatárolható, több kritérium alapján levezethető egységeket igyekeztünk felállítani.

A kezelési egységek lehatárolása az egyes azonos kezelést igénylő élőhelyek (Á-NÉR szerinti elkülönítés) összevonásával jött létre. A vonatkozó térkép a 3.2.5. fejezetben található.

A fenti szempontrendszerrel kialakított kezelési egységek órá lefedik a teljes tervezési területet. A gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatokat és a jogszabályi el írások miatt kötelezően betartandó el írásokat praktikus okok miatt a kezelési egységek szerinti ismertetés mellett, azokból kiemelve tárgyaljuk.

- A Kelemér-Serényfalva természetvédelmi terület kezelési el írásai a 12/2007. (III. 30.) KvVM rendeletben találhatóak. Ezen el írásokat külön nem jelezzük a részletes javaslatok között.
- A Keleméri Mohos-tavak természetvédelmi terület kezelési el írásai a 128/2011. (XII. 21.) VM rendeletben találhatóak. Ezen el írásokat külön nem jelezzük a részletes javaslatok között.

3.2.1.1. Gazdálkodáshoz nem köthet általános javaslatok

Az itt felsorolt javaslatok az összes kezelési egységre (KE) vonatkoznak.

Közlekedéssel kapcsolatos javaslatok:

- A területen az új utak nyomvonalát lehetőség szerint a NATURA 2000 területen kívülre, vagy meglévő utak nyomvonalára javasolt tervezni, de minden esetben az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósággal (továbbiakban igazgatóság) szükséges előzetesen egyeztetni.

Látogatással, turisztikával, bemutatással kapcsolatos javaslatok:

- Fokozottan védett területen ó a jelzett turistautak szabadon látogathatók, egyébként a belépés engedélyköteles tevékenység. (Kivéve: Az egyes fajok élő- és fészkel helyeinek látogatását a természetvédelmi kezelő szakosan korlátozhatja). Kerékpárral - a közutak és a forgalomtól nem elzárt magánutak kivételével ó csak a külön kerékpárút jelzéssel ellátott turistautakon szabad közlekedni. (1996. évi LIII. törvény, továbbiakban Tvt.)
- Turisztikai célú fejlesztéseket minden esetben előzetesen egyeztetni javasolt az igazgatósággal.

Technikai sportokra vonatkozó javaslatok:

- Robbanómotoros gépjárművel végzett technikai sporttevékenység nem végezhető.

Vizekre vonatkozó javaslatok:

- A területen található források kifolyóinak környékét javasolt tisztán, hulladékmentesen tartani.
- Mesterséges vízkivétel a területen nem támogatható, kivéve ivóvíz céljára létesített vízművek.

Kutatással kapcsolatos javaslatok:

- Kutatás csak ellenőrzött módon, védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélyével, a természetvédelmi kezelő hozzájárulásával végezhető. (Tvt.)

Településekre, épített környezetre, tájvédelemre vonatkozó javaslatok:

- A Natura 2000 kijelölést megelőzően elfogadott településrendezési tervek esetén a Natura 2000 területen található, meglévő épületek, építmények vonatkozásában (vízmű, major, tanya, stb.) a Natura 2000 terület fenntartási céljainak elérését nem veszélyeztet vagy nem sért és a Natura 2000 terület jelölésekor jogszerűen, jogerős engedélynek megfelelően folytatott tevékenység folytatható.
- A településrendezési tervben szabályos módon, Natura 2000 kihirdetés előtt elfogadott beépítésre szánt terület kiterjedése és szabályozása esetében az adott területen a rendezési tervben meghatározott kiterjedésű területen, megadott beépítési százalékkal, meghatározott szabályozási értékekkel rendelkező épületek, építmények, komplexumok kialakíthatók. Azonban azoknak a paramétereknek a tekintetében, amelyeket a helyi építési szabályzat nem szabályoz, vagy egy intervallum megadásával szabályoz, ott a nemzeti park igazgatósággal is egyeztetett módon, hatósági engedélyezési eljárás keretében a Natura 2000 kijelölés céljait szolgáló korlátozások léphetnek életbe.
- Az új épületek, építmények, nyomvonalas létesítmények, berendezések létesítésekor, valamint a meglévő kábelváltás során gondoskodni kell a tájba illesztésről. (314/2012 Korm. rendelet)
- A táji értékek megóvása érdekében minden olyan tevékenység megakadályozása, amely a tájkép átalakításával jár. (314/2012 Korm. rendelet)

- A területen megtalálható földvárak védelmét biztosítani kell és az azokat érint minden olyan tevékenység (illegális leletkeresés, infrastruktúrális fejlesztés, túllegeltetés, erdészeti tevékenység, egyéb intenzív használat, anyagnyer -helyként történ hasznosítás) megakadályozása, mely a természeti emlék károsítását okozza. (Tvt.)

Egyéb javaslatok:

- A tervezési területen új szennyvíz-tisztítótelepek elhelyezésére nem javasolt
- Távközlési tornyok, széler m vek, napelemparkok, nagyméret reklámtáblák elhelyezése nem javasolható a területen, illetve elhelyezésér l el zetes egyeztetés szükséges az illetékes nemzeti park igazgatósággal. (2016. évi LXXIV. Törvény)
- Az elektronikus hírközlési építmények, a postai létesítmények elhelyezése esetén a vonatkozó jogszabályok el írásai érvényesek.
- Szeméttelpek NATURA 2000 jelöl faj él helyén nem létesíthet k, az illegális szeméttelrakásokat fel kell számolni. (2018. évi CXXXIX. törvény)
- A falopások megakadályozandók az érintett területeken.
- A területhasználat során nem kerülhetnek ki a környezetbe jelöl fajt és/vagy él helyet károsító anyagok (szennyvíz, m trágya, vegyszerek, só stb.).
- Natura 2000 jelöl faj él helyein iparterület kialakítása kerülend .

3.2.1.2. Gazdálkodáshoz köthet egyéb általános kezelési javaslatok

Vadászattal kapcsolatos javaslatok:

- M velt (szántott) vadföldeken csak egyszik ek (kivéve energiat) és pillangósok természet k. A m velés során fokozott figyelmet kell fordítani a gyomnövények terjedésének megelőzésére.
- Vadgazdálkodás során szóró gyepre és tisztásra nem telepíthet , preferált etet anyagok: kizárólag tiszta (kihelyezés el tt külön átrostált) szemes vagy csöves kukorica, valamint talajrárakódásoktól megtisztított répa, illetve darabos lédús takarmány (pl. alma).
- Egy-egy alkalommal, egy-egy szóróra legfeljebb 10 kg szemes-, vagy 100 kg lédús takarmány juttatható ki. A szórók környezetét folyamatosan figyelemmel kell kísérni, az esetlegesen megjelen gyomnövényeket rendszeres kaszálással vagy kihúzással megmagérlelés el tt el kell távolítani.
- Sózók ó az egyes helyszínek fokozott feltűrásának és széttaposásának elkerülése érdekében ó csak tuskósózó, sózóláda, vagy sózóvályú formájában üzemeltethet k.
- Zárttéri vadtartás és bármilyen vadkibocsátás hatósági engedélyhez kötött, a tervezési területen természetvédelmi szempontból nem támogatható, kivéve az shonos fajok repatriációja céljából, az igazgatósággal egyeztetett módon történ tevékenységeket.
- A használaton kívüli, leromlott állapotú vadgazdálkodási-vadászati létesítmények elbontásáról és a bontott anyag elszállításáról a vadászatra jogosult gondoskodik.
- A vadászati és vadgazdálkodási létesítményeket természetes anyagokból, tájba ill módon kell megépíteni. E szempontokat a meglév , felújításra szoruló létesítmények karbantartásakor, átalakításakor is érvényesíteni kell.(314/2012 Korm. rendelet)
- Él fára vagy él fához rögzítve vadgazdálkodási létesítmény nem építhet .(314/2012 Korm. rendelet)
- A m velt (kaszált) gyepterületeken lev nagyvadet k környékét rendezetten kell fenntartani: a téli etetési id szak után az etet hely környékén szétszórt szénát össze kell gy jteni, és év közben legalább egy alkalommal az etet hely körül felver d gyomokat magérlelés el tt le kell kaszálni.

Bányászattal kapcsolatos javaslatok:

- A területen új bányatelek nem fektethet , valamint külszíni bányanyitás nem támogatható.(2018. évi CXXXIX. törvény)

3.2.1.3.Gyeppek

Gazdálkodáshoz köthet általános kezelési javaslatok

Gyeppek esetében legfontosabb feladat a nyílt, inváziós és gyomfajoktól mentes, természetes növénytakaróval fedett él helyek meg rzése, fenntartása. Ezen cél elérése érdekében elengedhetetlen az antropogén hatásra kialakuló gyakori t zesetek megelő zése, a megfelelő és kímél agrotechnika kiválasztása, a közösségi jelent ség fajok életmenetét, fészkelését és fiókanevelését figyelembe vev kaszálási időpont megválasztása. A legeltetés csak a kevésbé sérülékeny területeken képzelhet el.

Fontos a gyeppek jelenlegi kiterjedési arányának megtartása, a gyepfeltörések lehetőség szerinti megelő zése és az esetlegesen gyepekre tervezett erdőtelepítések gyepterületeken kívül történ megvalósítása.

A vadgazdálkodási létesítmények (szózó, szóró, vadetető) gyepen történ elhelyezését a gyomosító, a vadfajok koncentrált túrása, taposása okozta károsító hatása miatt el kell kerülni.

Vadgazdálkodás során szóró gyepre és tisztásra nem telepíthető, máshol preferált etetőanyagok: kizárólag tiszta (kihelyezés el tt külön átrostált) szemes vagy csöves kukorica, valamint talajrárakódásoktól megtisztított répa, illetve darabos lédús takarmány (pl. alma).

Gazdálkodáshoz köthet konkrét kezelési el írás-javaslatok

Gazdálkodáshoz köthet kötelezően betartandó el írások

A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet, az európai közösségi jelent ség természetvédelmi rendeltetés területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet el írásai kötelező érvényesek. Ezen el írásokat külön nem jelezzük a részletes javaslatok között.

A term földek hasznosítására és a földvédelemre vonatkozó rendelkezéseket a term földvédelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény is megállapítja, ezeket is be kell tartani.

306/2010 Korm.rendelet a levegővédelméről az égetésre vonatkozó el írások.

259/2011. (XII.7) Korm. rendelet, mely többek között a természetvédelmi bírságról is szól.

Vízügyi szempontból a 1995. évi LVII. törvény, a 83/2014 (II.14.) Korm. rendelet, 120/1999. (VII.6.) Korm. rendelet, 223/2014. (IX.4.) Korm. rendelet a vízügyi igazgatási és a vízügyi, valamint a vízvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervek kijelöléséről.

234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról.

A területen számos VP támogatás pályázható - Lsd. 3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer fejezetben, amely segíti az el írás-javaslatok betartását.

Gazdálkodáshoz köthető önként vállalható kezelési javaslatok

1. Üde és száraz kaszálók, legelők

(a) *Kezelési egység kódja:* KE-1

(b) *Kezelési egység meghatározása:* Kaszálórétek, legelők

(c) *Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:*

Érintett ÁNÉR él helyek:

- D34 - Hegy- és dombvidéki mocsárrétek
- E1 - Franciaperjés rétek
- H3a - Köves talajú lejtősztyepek
- H4 - Féliszáraz gyepek
- OB - Jellegtelen üde gyepek
- OC - Jellegtelen száraz gyepek

NÖSZTÉP él helytípusok:

- 3310 Sziklakibúvásokkal tarkított mészkedvelő gyepek
- 3320 Sziklakibúvásokkal tarkított egyéb gyepek
- 3400 Zárt gyepek kötött talajon, vagy domb és hegyvidéken
- 3500 Máshová nem sorolható lágyszárú növényzet
- 5120 Időszakos vízhatás alatt álló gyepek valamint lágyszárú és mocsárrétek

Érintett NATURA 2000 él helyek:

- 6210 Meszes alapkötő féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik
- 6240 Szubpannon sztyepek
- 6440 Folyóvölgyek *Cnidion dubii* társuláshoz tartozó mocsárrétei

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

Töviszúrógébics (*Lanius collurio*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*), kisrgébics (*Lanius minor*), haris (*Crex crex*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), erdei pacsirta (*Lullula arborea*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), magyar napszirom (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*), piros kígyószisz (*Echium russicum*), leánykörtörcsin (*Pulsatilla grandis*), nagy tölgyzlepke (*Lycaena dispar*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

Tarkánapszirom (*Iris variegata*), nagy pacsirtafű (*Polygala major*), sárga és árlevelű len (*Linum flavum* és *L. tenuifolium*), fehérészócska (*Chamaecytisus albus*) és a nagyzezerjófű (*Dictamnus albus*).

(d) Javasolt el írások

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési el írás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	Ahol nagymérték vaddisznótúrás van a gyep elegyengetésének lehet ségét és módját egyeztetni kell az igazgatósággal.
GY11	Hengerezés nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.	
GY15	T zpászták létesítése nem megengedett.	
GY20	Kizárólag kaszálással történ hasznosítás.	Haris (<i>Crex crex</i>) él helyeken
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történ hasznosítás.	Haris él helyeken kívül
GY23	A felhalmozódott f avar eltávolítása.	
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása	
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkez shonos cserjék meg rzése.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti id szakban lehetséges.	Ha jelöl fajt nem veszélyeztet augusztus 15-t l megkezdhet , és március 15-ig folytatható.
GY30	A természetes gyepekben az shonos, méretes fák (30 cm törzsátmér felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmér megjelölése nélkül) meg rzése	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének id pontját legalább 5 nappal korábban írásban a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.	
GY44	A legeltetési s r ség egyeztetése a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	haris él helyeken kívül
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.	haris él helyeken kívül
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	haris él helyeken kívül
GY62	A gyepen legeléskizárt terület kialakítása, ami nem haladja meg a parcella 30%-át.	haris él helyeken kívül
GY67	Legeltethet állatfaj: szarvasmarhafélék	Szarvasmarha, haris él helyeken kívül
GY68	Legeltethet állatfaj: juh	haris él helyeken kívül
GY70	Legeltethet állatfaj: lófélék (ló, szamár)	haris él helyeken kívül
GY76	Kaszálás augusztus 15. után lehetséges.	Haris fészkelése esetén.
GY79	Évente az id járási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelel , természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vev kaszálási terv	Gyeptípustól függ kaszálási id pont, mivel Natura 2000 terület kötelez en be kell

	készítése és egyeztetése a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	jelenteni a kaszálási id pontot, ekkor van lehetőség korlátozásra pl.: haris (<i>Crex crex</i>) esetében.
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási id pont után szabad kezdeni.	
GY102	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély él helyek a kaszálatlan területbe beletartozhatnak.	
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területre 1 a kaszálást követő 30 napon belül.	
GY110	A tisztító kaszálás legkorábbi id pontja: szeptember 1.	
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el.	
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a m ködési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetni szükséges.	haris él helyeken kívül
GY128	Kaszálás szárazzással nem helyettesíthető.	
GY129	A területen található shonos cserjék minimum 5 %-ának meghagyása kisebb csoportokban, mérettől függetlenül (kis- és nagytermetű cserjék egyaránt).	
GY133	Legeltetés során élvízből nem lehet itatni, az itatáshoz a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen itatóvályú kialakítása.	haris él helyeken kívül
Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési elírás-javaslatok	Magyarázat
VA03	A területen szóró, vadetető, szóka nem létesíthető.	Gyepszerkezetet teljesen lerontja. haris él helyeken új nem létesítése nem egyeztethető össze a természetvédelmi célkitűzésekkel, illetve a többi él helyen a régiek is elbontásra javasoltak.

(e) Él helyrekonstrukció és él helyfejlesztési javaslatok:

A cserjésed gyepben él helyrekonstrukció, azaz részleges/szelektív cserjeirtás szükséges vegetációs és fészkelési id szakon kívül. Erdőtelepítés, erdősítés és napelempark kialakítása gyepterületen nem javasolt.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

Haris él helyen a faj életmenetét is figyelembe véve, kíméletes módszerrel történő kaszálás - esetleg sávos kaszálás - képzelhető el, melynek id pontját annak életmenetéhez és szaporodásához alkalmazkodva kell megválasztani. Természetvédelmi szempontból jó természetességi állapotú lágás és mocsárréteken, magaskórósokban melyek potenciális, haris él helyek is a sávos vagy mozaikos kaszálás fogantatóit tartjuk leginkább elfogadhatónak. Haris fészkelés helyen történő legeltetés a faj fészkelését veszélyezteti, ezért azokon a legeltetés nem javasolt.

A felbukkanó inváziós fajok irtására a természetes gyepszerkezet, míg a cserjék visszaszorítására az árnyékolás megszüntetése miatt van szükség. A gyepben a szóróan felnövő shonos cserjéket, a

védett cserjefajokat, méretes vadgyümölcsfákat, odvas fákat madárvédelmi szempontból meg kell rizni.

3.2.1.3. Erd k

A tervezési területen az erd s kezelési egységek elhatárolása összességében egy szempont figyelembe vételével történt, mely a *korosztályviszony*. Mivel a legtöbb jelöl madárfaj számára fészkelési és táplálkozási szempontból a közelmúltban letermelt erd k nem jelentenek alkalmas él helyet, ezért ebben az esetben (úgymond korosztályi alapon) a vágásterületek, erd sítések és nemrégiben záródott fiatalosok (ÁNÉR-kódok: P1, P3, P8) elkülönítésére került sor a korosabb erd kt l. Az efféle korosztály szerinti kategóriák kialakításának oka, hogy a vágásos erd gazdálkodás során kialakult vágásterületek és az azok ismételt beerd sülésével/beerd sítésével létrejöv kezdeti erd -stádiumok (hozzávet legesen 25-30 éves korig) speciális állapotjellemz kkel bírnak és bennük a zárt, id sebb erd k kezeléséhez képest jelent sen eltér tevékenységek folynak.

Gazdálkodáshoz köthet általános kezelési javaslatok

A területre készített körzeti erd terv 2013-ban készült így benne a közösségi jelent ség él helyek és fajok hosszú távú fenntartásának szempontjai részben már megjelennek.

A jelöl erd s él helytípusok kedvez természetességi állapotú (természetes és természetster erd , illetve esetleg származék erd besorolású) állományainál a NATURA 2000 rendeltetés els dleges rendeltetésként való megállapítása kötelez . (Etv. 23/A. § (3))

A sérülékeny term helyen álló, véderd jelleg és általában természetvédelmi szempontból is jelent s erd k kisebb, önálló erd részletként nem leválasztható állományaiban ó az erd részlet egészéhez viszonyítva ó differenciált erd kezelést kell biztosítani. A véderd jelleg foltok általában aktív gazdálkodás nélkül, a természetes erd dinamikai folyamatokra alapozva tartandók fenn, a kezelési feladatok e helyeken az idegenhonos fafajok folyamatos, vagy fokozatos cseréje, a vadkárosítás megelőzésére, a felújulási folyamat segítésére, illetve esetleg a közutak melletti 20-30 m széles erd sávok gondozására terjednek ki.

Az üzemmódok közül a területen kívánatos a folyamatos erd borítást biztosító üzemmódok (átmeneti és örök erd üzemmód) minél nagyobb területen való alkalmazása, illetve a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódú erd részletek esetében ezen üzemmód fenntartása.

A beavatkozásokkal érintett erd k állománynevelése (tisztítások, esetleg gyérítések) során az shonos elegyfajok egyedei kímélend k, visszahagyandók. Idegenhonos fafajokkal elegyes erd kben a munkákat az shonos fafajok megtartásával, az idegenhonos fafajok rovására kell elvégezni. A nevelési munkák során kerülni kell az egyenletes hálózatot kialakító, szerkezet homogenizáló jelleg beavatkozásokat, törekedni kell a szerkezeti változatosság (alsó lombkoronaszint, cserjeszint, böhöncök, mikroél helyek stb.) megtartására, fokozására.

A vágásos és átmeneti üzemmódba sorolt erd knél a term helyi viszonyok és az állományok egészségi állapota függvényében a lehet legmagasabb vágáskorok alkalmazását kell célul kit zni. Az el forduló gyorsan növ fafajok állományaiban (égeresek, füzesek, nyarasok) 40-70 év közötti vágáskorok határozhatók meg.

Változatosabb állományokat eredményez (folyamatos erd borítás melletti gazdálkodást/kezelést lehet véte) természetes felújítási módok alkalmazása lehet az irány.

A természetmeg rzési területen belül az állománytípusok jöv beni kívánatos arányát és térbeli mintázatát a potenciális természetes erd társulások eloszlása határozza meg. Az erd területeken belül található idegenhonos fafajú erd k fként vörös tölgyes, akácosok, erdei fenyves, nemes nyarasok a ligeterd k helyén, vagy keményfás erd területen n nek. Jöv beni kívánatos átalakításuk az shonos, term helynek megfelel faállománytípusok növekedését eredményezné és ezzel a kijelölési szempontoknak jobban megfelelné. Az idegenhonos fafajú erd k fafajcserés átalakítása

természetvédelmi szempontból távlatilag indokolt, így annak támogatási rendszeren keresztül való ösztönzése fontos feladat.

A távlati célállomány-típusok minden erdő területen a term. helyi viszonyoknak megfelel, szonof - és elegyfafajok alkotta, a potenciális természetes erdő társulásoknak megfelelő állománytípusok lehetnek. A terület jellemzői alapján a terület fontosabb célállomány-típusai a következők: GY-KTT (gyertyános-kocsánytalan), CS-KTT (cseres kocsánytalan tölgyes), KST (kocsányos tölgyes), GY-KST (gyertyános kocsányos tölgyes), MOT (molyhos tölgyes), HNY-E (elegyes hazai nyaras), FÜ-E (elegyes fűzes).

Kulcseleme az erdő jó állapotban való fenntartásának az alkalmazott fakitermelési és közelítési technológia. A teljes fában vagy hosszúfában történő vonszolós közelítés nagyon sok kárt okozhat a visszamaradó állományban, az aljnövényzetben, az erdő talajhoz kötötten elforduló mikroélel helyekben és magában a talajban is. Minél nagyobb arányban szükséges tehát a faanyag megemelt formában való mozgatása, illetve a kíméletes közelítési módok (ideértve a lovas közelítést is) alkalmazása. Fontos szempont továbbá a fakitermelési munkák (faanyag-felkészítés, faanyag-mozgatás, vágásterület-rendezés) időpontjának, időjárási körülményeinek, illetve talajállapotának megválasztása: ezeket a feladatokat elsősorban a fa vegetációs és költési időszakon kívül (augusztus 15. és március 15. között) kell elvégezni.

Az erdő jó természetességi állapotának megőrzéséhez és fejlesztéséhez, valamint az erdői biodiverzitás-védelméhez hozzátartozik a mikroélel helyek megtartása és birtokváltása is. A mikroélel helyek részben term. helyi eredetűek (pl. források, erek, patakok, kisvízállások), részben a faállomány-szerkezet függvényében vannak jelen (pl. álló és fekvő holtfa, facsonk, hasadt-törött fák, üreges-odvas törzsek). Közülük kiemelkedő jelentősége van a holtfa különböző formáinak (jelenlététől számos élőlénycsoport léte, lokális megmaradása függhet), így a gazdálkodási célzatú beavatkozások során az álló és fekvő holtfa egy része (elsősorban a vastagabb, 15 cm törzssátmérő feletti holtfa, hektáronként 5-20 m³ mennyiségben) javasolt visszahagyni (az 5 m³ egészségügyi termelésre vonatkozik).

Az erdőben folytatott gazdálkodási/kezelési célzatú beavatkozások során minden esetben tekintettel kell lenni a NATURA 2000 jelölő fajok (és természetesen más értékes, védett fajok) populációnak megőrzésére, életfeltételeik biztosítására. Az egyes növény- és állatfajok érdekében fogantatható intézkedések: a hely, szaporodási hely és környékének gazdálkodás alóli (időszakos vagy teljes) mentesítése, az adott élőlénycsoport számára szükséges szubsztrát/közeg (pl. holtfa, odú, cserjeszint, táplálkozási kapcsolatok révén releváns fafaj) megtartása-megjelenítése, az egyéb veszélyeztető tényező elhárítása.

Az országos problémaként jelentkező erdői vadkár helyi szinten is megmutatkozik: a térségbeli vaddisznó-populáció folyamatos taposással, a feltalaj feltúrásával-átforgatásával, makkfelszedéssel, a csemeték kitérésével okoz kárt. A felmerülő problémával szemben az egyetlen lehetséges óriás megvalósítandó óriás megoldás a térségi szintű, vadlétszám-csökkentés.

Vadgazdálkodás során szóró tisztásra nem telepíthető, másol preferált etetőanyagok: kizárólag tiszta (kihelyezés előtt külön átrostált) szemes vagy csöves kukorica, valamint talajrárakódásoktól megtisztított répa, illetve darabos lédús takarmány (pl. alma). Utóbbi kizárólag etetőtálcaán kirakva.

Gazdálkodáshoz köthető konkrét kezelési elírás-javaslatok

Gazdálkodáshoz köthető kötelezően betartandó elírások

Az erdő fenntartására és a bennük folytatott gazdálkodásra, kezelésre vonatkozó általános (kötelezően betartandó) szabályokat az erdőről, az erdővédelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény, valamint a végrehajtására kiadott 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet rögzíti. Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet elírásai szintén kötelező érvényűek, s a természetvédelméről szóló 1996. évi LIII. tv. természetvédelmi szempontú szabályrendszerétől lévén, hogy a tervezési terület részben a 12/2007. (III. 30.) KvVM rendelettel megteremtett védettség Kelemér-Serényfalva

elnevezés és a 128/2011. (XII. 21.) VM rendelettel megtervezett védettség Keleméri Mohos-tavak természetvédelmi terület részét képezi és be kell tartani. Mindezen túl további, a természetvédelmi terület egy-egy részterületére vonatkozó szabályokat rögzítene a 11/2010. (II. 4.) FVM rendelet alapján készített ún. erdőtervezési tervek. Utóbbi rendeletek erdőgazdálkodásra vonatkozóan elég részletes és konkrét szabályrendszerét az alábbiakban részletezzük:

A Gömöri Erdőtervezési Körzet területére vonatkozó, az erdőtervezési terv 2013-2022 közötti érvényessége során kötelezően betartandó (releváns) erdőgazdálkodási szabályok a 60/2013. (VII. 19.) VM rendelet-szerint.

Gazdálkodáshoz köthető önként vállalható kezelési javaslatok

3.2.1.3.1. Középkorú és idősebb erdőállományok

a) Kezelési egység kódja: KE-2

(b) Kezelési egység meghatározása: A makroklimatikus viszonyok által meghatározott, szélsőségekkel mentes, (sekély-)középmély-mély termékek talajokon kialakult zonális erdők (cseres-kocsánytalan tölgyesek, cser nélküli kocsánytalan tölgyesek és gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, bükkösök), valamint a többletvízhatás alatt álló termékek helyeken (völgytalpakon, patakok mentén, vízállásos mélyedésekben) kialakult, jellemzően mézgás éger (kisebb hányadban törékeny fűz, fehér fűz) alkotta, gyakran nedves talajú, völgytalpi irtásrétek után másodlagosan létrejött ligeterdők és az őshonos lombos állományok helyén (azok véghasználatát követően), illetve részben egykori irtásrétegeken mesterségesen létrehozott, fenyőfajok vagy fehér akác dominanciájával jellemezhető erdők középkorú és idősebb állományai.

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR él helyek:

- L2a - Cseres-kocsánytalan tölgyesek;
- K2 - Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek;
- K5 - Bükkösök;
- M1- Molyhos tölgyes bokorerdők;
- J5 - Égerligetek
- RB - őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők;
- RC - őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők;
- RDa - őshonos lombos fajokkal elegyes fenyves származékerdők;
- RDb - őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők.
-

NÖSZTÉP él helytípusok:

- 4101 Bükkösök
- 4102 Gyertyános kocsánytalan tölgyesek
- 4103 Cseresek
- 4104 Molyhos tölgyesek
- 4108 Hegy és dombvidéki pionír erdők
- 4111 Egyéb elegyes lombos erdők
- 4201 Puhafás ártéri erdők

- 4302 Égeresek
- 4306 Nyíresek
- 4401 T level ek dominálta ültetvények
- 4402 Akác dominálta ültetvények
- 4404 Egyéb idegenhonos lombos fajok dominálta erd k

Érintett Natura 2000 él helyek:

- 91M0 Pannon cseres-tölgyesek;
- 9130Szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*);
- 91G0Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeával és Carpinus betulusszal*;
- 91E0 Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas k ris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterd k (*Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae*);
- 91H0 Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*-szel

Érintett közösségi jelent ség fajok:

Közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), fehérhátú fakopács (*Dendrocopos leucotos*), hamvas küll (*Picus canus*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), uráli bagoly (*Strix uralensis*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), kék galamb (*Columba oenas*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), parlagi sas (*Aquila heliaca*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), skarlábogár (*Cucujus cinnaberinus*), nagy h scincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), csíkos medvelepke (*Euplagia quadripunctaria*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), farkas (*Canis lupus*).

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

Búbos cinege (*Parus cristatus*), kormosfej cinege (*Parus montanus*), madárfészek kosbor (*Neottia nidus-avis*), kétlevel sarkvirág (*Platanthera bifolia*), kardos madársisak (*Cephalanthera longifolia*), fehér madársisak (*Cephalanthera damassonium*) szálkás pajzsika (*Dryopteris carthusiana*).

(d) Javasolt el írások

Kód	Erd területekre vonatkozó kezelési el írás-javaslatok	Magyarázat
E03	A közösségi jelent ség él helyek vagy fajok meg rzése érdekében ó az erd terület erre alkalmas erd részleteiben a folyamatos erd borítást biztosító átmeneti, örökerd vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelent ség él helyekre, illetve fajokra történ esetleges káros hatások miatt).	
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelít nyomok csak a közösségi jelent ség fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével.	
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erd szegély létrehozásának el segítése vagy a meglév k fenntartása. Az el - és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az shonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	

E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	Valamennyi 15 cm törzsátmérő feletti, hasonló fafajú álló holtfa visszahagyandó.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztet (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meg hagyása.	Csak a veszélyforrást jelentő törzsek kitermelése lehetséges.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és meg rzése az el - és véghasználatok során.	
E19	Az el - és véghasználatok során az el zetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.	hasonló elegyfák és cserjeszint kímélete.
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkelőnek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdő gazdálkodási tevékenység korlátozása.	A fészkelési időszakhoz igazodó időbeni korlátozást és annak térbeli hatályát az időszak forduló fokozottan védett madárfaj ökológiai igényei alapján kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom (Pongrácz - Horváth 2010) alapján.
E26	Az elhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdő társulásra/közösségi jelenség élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.	
E27	A természetes erdő társulás/közösségi jelenség élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelő vágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.	
E28	Természetes-, természet szer - és származék természetességi állapotú erdőben a nevelő vágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	
E31	A nevelő vágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.	
E33	Természetes, természet szer és származék erdőben a tarvágás mellé zése.	Cseres-kocsánytalan tölgyesek minden típusa; gyertyános-kocsánytalan tölgyesek; bükkösök; molyhos tölgyesek, melegkedvelő tölgyesek; éger- és fűzligetek.
E36	Az adott erdő részletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.	A gazdálkodással érintett, vágásos és átmeneti üzemmódba sorolt állományokban minél nagyobb

		arányban.
E38	shonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroél helyek visszahagyása, lehet leg az id s állomány összetételét jellemz formában.	Hagyásfa-csoportok kijelölése (min 5%).
E39	A mikroél helyek fenntartása.	A mikroél helyeknek tekinthet k pl. források, erek, patakok, kisvízállások, facsonk, hasadt-törött fák, üreges-odvas törzsek stb., melyek kímélete szükséges.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erd részlet területén a talaj védelme érdekében kerülend a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A t - és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.	
E41	A fakitermelés elvégzésére id - és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. között végezhet fakitermelés. Nem védett természeti területen védett jelöl madárfajok fészkel helyén az adott faj költési id szakában kerülend a fakitermelés. Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkel helyén mindenütt az E20 és E96 el írás-javaslatok az irányadók.
E50	A vágásterületen történ égetés mell zése.	Lehet ség szerint. Az alternatív megoldás a gallyak aprítása lehet.
E52	shonos fafajú faállomány tájshonos fajokkal történ felújítása.	A zonális erd k f - és elegyfafajainak alkalmazásával.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjed , inváziós lágy és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt el zetes egyeztetést követ en.	Az állományok alatt, illetve azok hézagaiban jelentkez akácodosás megfékezésére.
E70	Az intenzíven terjed növényfajok elleni vegyszer használata a következ el írások mellett:	
	É Az ellen rizhet ség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színez anyag keverése.	
	É Javasolt alkalmazási id : lágy szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	Akácсарjak ellen július ó szeptember hónapokban.
	ÉAlkalmazás ó a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében ó kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történ	

	permetezéssel, ártéren ó a gyalogakác kivételével ó fainjektálással.	
	ÉAz alkalmazható szerek lehet leg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	Akácсарjak ellen
	ÉErdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi el írások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).	
	ÉMegfelel vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.	
	É Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	
E72	Lehet ség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjed fajok visszaszorítására.	A vegyszeres kezelésekkkel kombinálva, akácсарjak visszaszorítása érdekében.
E74	Kórokozók és kártev k elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erd területeken, magterm állományokban) történ elvégzése.	Csak különösen indokolt esetben ld. zárójel.
E75	Kártev k elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell el nyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelent ség , illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.	Csak különösen indokolt esetben, ld. feljebb
E83	Az erd szegélyekben található intenzíven terjed lágy és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történ megakadályozása.	
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erd részletek korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erély nevel vágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.	Térben változó erély nevel vágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.
E94	Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erd fennmaradását, egészségi állapotát jelent sen veszélyeztetet erd védelmi ok kivételével.	
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkének (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység id beli korlátozása.	E20 kiegészítése az id beli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és id beli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a különleges madárvédelmi területre megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató

		szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó el írás-javaslatok	Magyarázat
VA01	Szóró, szózó vagy etet hely a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan él hely-rekonstrukciós és/vagy él helyfejlesztési javaslatok nem merültek fel. Az él helyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása, az erd k szerkezetének javítása, az álló és fekv holtfa mennyiségének növelése) a gazdálkodási jelleg kezelési, fenntartási javaslatok között, a d) pont alatt szerepelnek

(f) Kezelési javaslatok indoklása

A nevel vágások végzése során az elegyes, változatos szerkezet , mikrohabitatokban gazdag erd k kialakítása és fenntartása a cél, a megfogalmazott javaslatok ennek megfelelő en ezekre a kérdésekre fókuszálnak. A véghasználatok kapcsán a vágásos üzemmódtól való minél nagyobb mérték eltávolodást, a folyamatos erd borítás felé való elmozdulást helyeztük a középpontba: a felújítívágások szálalóvágásokkal való felváltása, illetve az örökerd gazdálkodás felé való átmenetet biztosító erd m velési beavatkozások említése egyaránt ezt az irányt hangsúlyozza. A megfogalmazott javaslatok egyidej leg szolgálják az idegenhonos fafajok fokozatos visszaszorítását és általában a tervezési terület erd takarója legnagyobb hányadát lefed zonális erd k természetességi állapotának javítását is. A célkit zések elérésének feltétele a nagyvadlétszám csökkentése, a vadhatás jelent s mérték mérséklése. Mindezek által az erd k természetességi értékének növelése érhet el, mely a jelöl madárfajok állomány nagyságának meg rzését hosszú távon biztosíthatja.

3.2.1.3.2. Erd sítések, fiatalosok (20-25 éves korig), vágásterületek és fiatal pionír erd k

a) Kezelési egység kódja: KE-3

(b) Kezelési egység meghatározása: A gazdálkodás alá vont zonális erd k (cseres és cser nélküli kocsánytalan tölgyesek, gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, bükkösök), égeresek és idegenhonos fafajú erd k vágásos erd gazdálkodás során (véghasználat után) kialakult olyan fázisai (üres vágásterületek, természetes újulattal fedett vágásterületek, mesterséges erd sítések, hézagos vagy zárt fiatalosok), amelyeknél a középkorú és/vagy id s faállomány hiánya miatt az alapvet él helyi jellegzetességek/specifikumok átmenetileg megsz nnek, a zárt állományok mikro-mezo léptékben értelmezhet klímája leromlik, a zárterdei lágyszárúak és állatfajok visszahúzódnak vagy elt nnek, pionír és bolygatásjelz (esetleg adventív, inváziós) lágyszárúak és fásszárúak jelennek meg, vagy válnak dominánssá, meghatározóvá.

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR él helyek:

- P1 óshonos fafajú fiatalosok;
- P8 ó Vágásterületek;
- RB óshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők.

NÖSZTÉP él helyek:

- 4501 Pusztavágás
- 4502 Folyamatban lévő felújítás és a következők helyek fiatalosai
- 4101 Bükkösök
- 4102 Gyertyános kocsánytalan tölgyesek
- 4103 Cseresek
- 4104 Molyhos tölgyesek
- 4108 Hegy és dombvidéki pionír erdők
- 4111 Egyéb elegyes lombos erdők
- 4201 Puhafás ártéri erdők
- 4302 Égeresek
- 4306 Nyíresek
- 4401 Tölvelek dominálta ültetvények
- 4402 Akác dominálta ültetvények
- 4404 Egyéb idegenhonos lombos fajok dominálta erdők

Érintett Natura 2000 él helyek:

- 91M0 Pannon cseres-tölgyesek;
- 9130 Szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*);
- 91G0 Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*val és *Carpinus betulusszal*;
- 91E0 Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőrös (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*);
- 91H0 Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*-szel

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

Lappantyú (*Caprimulgus europaeus*), tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*).

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

-

(d) Javasolt el írások

Kód	Erd területekre vonatkozó kezelési el írás-javaslatok	Magyarázat
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelent ség él helyekre, illetve fajokra történ esetleges káros hatások miatt).	Közösségi jelent ség és egyéb fokozottan védett, védett fajok esetében merülhet fel.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelít nyomok csak a közösségi jelent ség fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével.	Közösségi jelent ség és egyéb fokozottan védett, védett fajok esetében merülhet fel.
E11	A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részletként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történ lehatárolása, szükség esetén az erd részlet megosztásával.	
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erd szegély létrehozásának el segítése vagy a meglév k fenntartása. Az el - és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az shonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	Tisztítások során érvényre juttatható szempont.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztet (az erdei él helyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.	Hagyásfákra vonatkozóan érvényesítendő szempont.
E19	Az el - és véghasználatok során az el zetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskör kímélete.	Tisztítások során érvényre juttatható szempont. Els sorban az shonos elegyfák (köztük a pionír fajok) és egyes cserjefajok megtartása érdekében lehet alkalmazni.
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeinek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység korlátozása.	A fészkelési id szakhoz igazodó id beni korlátozást és annak térbeli hatályát az el forduló fokozottan védett madárfaj ökológiai igényei szerint kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom (Pongrácz - Horváth 2010) alapján.
E26	Az el használatok során az elegyfa fajok alsó és fels lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehet ség szerint a természetes erd társulásra/közösségi jelent ség él helyre jellemz összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.	Tisztítások során érvényre juttatandó, általános érvény szempont.
E28	Természetes-, természetster - és származék természetességi állapotú erd kben a nevel vágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehet ség szerinti teljes eltávolítása.	Tisztítások során érvényre juttatandó, általános érvény szempont.
E29	A vegyes összetétel faállományokban a nevel vágások során az idegenhonos fajok eltávolítása.	Tisztítások során érvényre juttatandó, általános érvény szempont.
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fajokkal jellemezhet faállományokban a nevel vágások során az shonos fajok egyedeinek meg rzése az alsó- és a cserjeszintben is.	Tisztítások során érvényre juttatandó, általános érvény szempont.

E39	A mikroél helyek fenntartása.	A lehet ségekhez képest a legnagyobb mértékben (holtfa, gyökértányérok, magas tuskók, stb.).
E41	A fakitermelés elvégzésére id - és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. között végezhet fakitermelés. Nem védett természeti területen védett jelöl madárfajok fészkel helyén az adott faj költési id szakában kerülend a fakitermelés. Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkel helyén mindenütt az E20 és E96 el írás-javaslatok az irányadók.
E50	A vágásterületen történ égetés mell zése.	Lehet ség szerint. Az alternatív megoldás a gallyak aprítása lehet.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.	Mindenhol a term helynek megfelelő f és elegyfajokkal.
E57	Az erd felújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	
E58	Az erd felújítások során a természetes erd társulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.	
E61	Talajvédelmi rendeltetés és felnyíló (erd ssztyepp jelleg) erd k esetében a felújítás során a táj- és term helyhonos fafajok tuskó- és gyökérsarj eredet újulatának meg rzése.	Talajvédelmi rendeltetés esetén a természetes úton megjelent shonos újulat mind meg rzend .
E65	Intenzíven terjed idegenhonos fafaj felújításokban történ alkalmazásának teljes kör mell zése.	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjed , inváziós lágy és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt el zetes egyeztetést követ en.	A vágásterületeken és fiatalosokban esetleg jelentkez akácosság megfékezésére.
E70	Az intenzíven terjed növényfajok elleni vegyszer használata a következő el írások mellett:	
	ÉAz ellen rizhet ség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színez anyag keverése.	
	ÉJavasolt alkalmazási id : lágy szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	Akácсарjak ellen július ó szeptember hónapokban.
	ÉAlkalmazás ó a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében ó kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történ permetezéssel, ártéren ó a gyalogakác kivételével ó fainjektálással.	
	ÉAz alkalmazható szerek lehet leg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	Akácсарjak ellen.
É Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi el írások betartásával, a kijuttatáshoz		

	szükséges hatósági engedélyek birtokában).	
	ÉMegfelel vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.	
	ÉVékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	
E72	Lehet ség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjed fajok visszaszorítására.	A vegyszeres kezelésekkel kombinálva, akácsarjak visszaszorítása érdekében.
E74	Kórokozók és kártev k elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erd területeken, magterm állományokban) történ elvégzése.	
E75	Kártev k elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell el nyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelent ség , illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.	
E83	Az erd szegélyekben található intenzíven terjed lágú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történ megakadályozása.	
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.	
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeinek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység id beli korlátozása.	E20 kiegészítése az id beli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és id beli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a különleges madárvédelmi területre megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010.

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan él hely-rekonstrukciós és/vagy él helyfejlesztési javaslatok annyiban merülnek fel, hogy vágásos erd gazdálkodás korai fázisaiban (üres vágásterület, mesterséges erd sítés, pótlás, folyamatos és befejezett erd sítés ápolása) van a legtöbb lehet ség az él helyek állapotának javítását szolgáló egyik legmarkánsabb intézkedés, nevezetesen a fafajcsere végrehajtására (egyidej leg az idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítására). A részletesebb javaslatok a gazdálkodási jelleg kezelési, fenntartási javaslatok között, a d) pont alatt szerepelnek.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési javaslatok igazodnak a vágásterületek, erd sítések és a fiatal, záródó vagy záródott állományok sajátosságaihoz. A javaslatok lehet séget biztosítanak a véghasználat utáni nyílt (vágás)területeken és a lékes beavatkozásokkal érintett helyszíneken az idegenhonos fafajok elleni fellépésre, szükség esetén akár a vegyszerhasználatra, illetve hangsúlyozzák az shonos fafajú,

elegyes, idegenhonos elemektől mentes fiatalosok kialakításának szükségességét és fontosságát. A célkitűzések elérésének feltétele a nagyvadlétszám csökkentése, a vadhatás jelentős mértékű mérséklése.

3.2.1.4. Egyéb élőhelyek

3.2.1.4.1. Cserjések területei és szegély élőhelyek

(a) *Kezelési egység kódja:* KE-4

(b) *Kezelési egység meghatározása:* Spontán cserjések területei és erdő területek szegélyei

(c) *Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:*

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

- P2b - Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések

NÖSZTÉP élőhely:

- 4600 Máshová nem besorolható fásszárú növényzet

Érintett NATURA 2000 élőhelyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

Töviszűrő gébics (*Lanius collurio*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*), lappantyú (*Caprimulgus europaeus*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*).

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) *Javasolt elírások*

Kód	Gyepterületekre vonatkozó elírás-javaslatok	Magyarázat
GY28	A gyep cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórta jelentkező honos cserjék megőrzése.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	Ha közösségi jelentőségű faj és élőhelyet nem veszélyeztet március 15-ig folytatható, illetve augusztus 15-től megkezdhető.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a természetvédelmi terület szerinti nemzeti park igazgatóságának szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a természetvédelmi terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.	
GY32	A természetvédelmi terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.	

GY129	A területen található shonos cserjék minimum 5 %-ának meghagyása kisebb csoportokban, mérettől függetlenül (kis- és nagytermetű cserjék egyaránt).	
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.	
GY131	A cserjék - és bbi kezelések megkönnyítése érdekében - talajszintben való kivágása.	
Kód	Erdőgazdálkodásra vonatkozó elírás-javaslatok	Magyarázat
E78	A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületekkel érintkezéskor állományokban a nemzeti park igazgatósággal egyeztetett szélességben erdőszegély kialakítása.	Amennyiben a cserjésedés olyan mértékű, hogy már fásításnak számít.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó elírás-javaslatok	Magyarázat
VA01	Szóró, szórási vagy etetőhely a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok

Az értékes, de elrehabilitált szukcesszionális állapotú, erdősen cserjésedett gyepes területek gyepesítésének során cserjesávok, cserjefoltok visszahagyása. Ezeknek a területeknek a cserjeirtása után vadgyümölcsfák megőrzését, az odvas fák kíméletét, cserjesávok, cserjecsoportok meghagyását 5-10%-ban madár- és rovarvédelmi szempontból egyaránt javasoljuk.

Amennyiben erdőtelepítésre kerülne sor adott területen, javasoljuk az értékes fafajok alkalmazását, a teljes talajelőkészítés mellőzését, a területen meglévő odvas fák kíméletét és minden esetben meghagyandók cserjesávok, bokorcsoportok, illetve kialakítandó a cserjés erdőszegély.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

A kökényes-galagonyás-borókás cserjések egyre nagyobb teret hódítanak el a gyepes élőhelyekről visszahagyásuk alapvető feladat. Az időbeni korlátozásra a cserjéseket időnként részben énekesmadarak (töviszűrőgébics, karvalyposzáta) fészkelési időszakára tekintettel van szükség. Ugyanakkor számos madárfaj a bokros szegélyeket időnként részben érinti, úgyhogy erdővel érintkezéskor szegélyzónát, bokorcsoportokat hagyni kell.

3.2.1.4.3. Szántók, kertek, gyümölcsösök

a) Kezelési egység kódja: KE-5

(b) Kezelési egység meghatározása: agrár élőhelyek, kiskertek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR él helyek:

- T6 - Kisparcellás szántók;
- T8 - Extenzív sz 1 k és gyümölcsösök;
- T9 ó Kiskertek

NÖSZTÉP él helyek:

- 2100 Szántóföldek
- 2210 Sz 1 k
- 2220 Gyümölcsösök, bogyósok és egyéb ültetvények
- 2310 Komplex m velési szerkezet épületekkel
- 2320 Komplex m velési szerkezet épületek nélkül

Érintett NATURA 2000 él helyek: -

Érintett közösségi jelentőség fajok:

Karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*), balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*), tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*).

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Javasolt elírások

Kód	Szántóterületekre vonatkozó elírás-javaslatok	Magyarázat
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés nem megengedett.	
SZ10	Trágya, m trágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, m trágya nem deponálható.	
SZ11	Szalma, széna: szalma-, széna depóniát és bála (különösen a felszíni vizektől mért 200 m távolságon belül és ártéren) a területen történő lehordása 30 napon belül.	
SZ12	Egyéb szerves hulladék (szár, levél, cefre): cefre mésszel keverve talajjavítás céljából csak engedéllyel helyezhető ki.	
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédőszer alkalmazása engedélyezett.	
SZ20	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.	

SZ21	Légi kivitelezés növényvédelem és tápanyag-utánpótlás nem megengedett.	
SZ22	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenít szerek nem alkalmazhatók.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok

A jelöl madárfajok fészkel helyeinek meg rzése és kialakítása érdekében a parcella és táblaszegélyeken javasolt 3-5 méter széles, shonos fajokból álló cserjesávok kialakítása.

Amennyiben erd telepítésre kerülne sor adott területen, javasoljuk az shonos fafajok alkalmazását, a teljes talajel készítés mell zését, a területen meglév id s, odvas fák kíméletét.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

Agrárterületeken els dleges cél a rovarokra, madarakra veszélyes kemikáliák kijuttatásának minimalizálása, talaj- és vízszennyezés elkerülése.

3.2.1.4.4. Vizes él helyek

3.2.1.4.4.1. Patakok és tavak

(a) Kezelési egység kódja: KE-6

(b) Kezelési egység meghatározása: Álló és folyóvizek, patakok

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR él helyek:

- U8 - Folyóvizek, patakok;
- U9 - Állóvizek

NÖSZTÉP él helyek:

- 6110 Állóvizek
- 6120 Vízfolyások

Érintett NATURA 2000 él helyek: -

Érintett közösségi jelent ség fajok:

Fekete gólya (*Ciconia nigra*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*).

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Javasolt el írások

Kód	Vizes él helyekre vonatkozó el írás-javaslatok	Magyarázat
V1	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben él szervezetekre nem veszélyes min sítés anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.	
V67	A területen mindennem beavatkozást kerülend , kezeletlen állapotban való fenntartás indokolt.	Patakok esetében alkalmazandó. Kivéve inváziós fajok visszaszorítása, indokolt esetben árvízvédelmi beavatkozások.

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok

Alapvet en beavatkozás nélkül fenntartandó él hely, rekonstrukcióra nincs szükség, esetleg a Szörny -völgyi-tavak esetében vízvisszatartással javasolt a vizes él helyeket jobb állapotba hozni.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

A különböz forrásból származó, patakokat érint szennyezések táplálékbázisukon keresztül közvetetten veszélyeztetik a madárfajokat.

3.2.1.4.4.2. T zegmoha-, nyír- és f zlápok

a) Kezelési egység kódja: KE-7

(b) Kezelési egység meghatározása: A Keleméri Mohos-tavak területét foglalja magába

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ANÉR él helyek:

- C23 - T zegmohás átmeneti lápok és t zegmohalápok

NÖSZTÉP él helyek:

- 5110 Vízben álló mocsári/lápi növényzet
- 5120 Id szakos vízhatás alatt álló gyepek valamint láp és mocsárrétek
- 5200 Láp és mocsárerd k

Érintett NATURA 2000 él helyek:

- 7140 T zegmohás lápok és ingólápok

Érintett közösségi jelent ség fajok:

Örvös légykapó (*Ficedula albicollis*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), hamvas küll (*Picus canus*).

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

Gyapjasmagvú sás (*Carex lasiocarpa*), tarajos pajzsika (*Dryopteris cristata*), kereklevelű harmatfű (*Drosera rotundifolia*), hármalevelű mészgyökér (*Menyanthes trifoliata*), hüvelyes gyapjúsás (*Eriophorum vaginatum*).

(d) Javasolt elírások

Kód	Vizes élőhelyekre vonatkozó elírás-javaslatok	Magyarázat
V63	Élőhely-rekonstrukció	A Keleméri Mohos-tavak területén a lápot szegélyező nyílt víz-ökológiai zóna tisztítása és a lápon a nyírek gyérítése. (ld. 128/2011 (XII.21) VM rendelet)
V67	A területen mindennemű beavatkozást kerülendő, kezeletlen állapotban való fenntartás indokolt.	

(e) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Alapvetően beavatkozás nélkül fenntartandó élőhely, csak a fent részletezett módon a lápot szegélyező nyílt víz-ökológiai zóna tisztítására és a lápon a nyírek gyérítésére van szükség időnként, illetve a vízszint emelésével, lehet a nyírek terjedését csökkenteni.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

Sérülékeny élőhelyek jelenléte miatt indokolt a kezeletlen állapotban való fenntartás, a kisebb élőhely-rekonstrukciós munkák elvégzésére a lápokon zajló szukcessziós folyamatok lassítása miatt, és így a ritka botanikai, zoológiai értékek és jelöl madárfajok számára is fontos élőhelyként való megőrzés érdekében van szükség.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhely-fejlesztés

Erdőterületek esetén az élőhelyek helyreállítását elsősorban az erdő szerkezeti jellemzők javításával (mint fejlesztéssel) az erdőgazdálkodási tevékenység keretében, valamint (hatékonyabban) természetvédelmi erdőkezeléssel (nagyobb arányú álló és fekvő holtfa visszahagyásával, örökzöld és faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra történő átállással) lehet biztosítani. Gyepterületek helyreállítása/fejlesztése gyeptípusoktól függően, kaszálással, illetve cserjeirtással, inváziós fajok, a megjelenő inváziós fafajok egyedeinek eltávolításával történhet. A részletes élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1 pontjánál, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál adtuk meg.

Általánosságban alkalmazható irányelvek az él hely-rekonstrukció és él hely-fejlesztés területén:

- A terület természetes és természetközeli erdeinek fenntartása, felújítása, az erdők természetes folyamatainak (erdő dinamika, szukcesszió, regeneráció) el segítése, a tájidegen fafajú erdők természet-közelivé alakítása, a monokultúrák felszámolása;
- A természetes él világot veszélyeztet idegen, inváziós fajok visszaszorítása;
- Az él lényközösségek, valamint az ökológiai rendszerek természetes állapotban történ meg rzése, faj- és egyedszámuk b vítése, a természetes állapotokra jellemz biodiverzitás fenntartása;
- A védett és fokozottan védett, közösségi jelent ség illetve veszélyeztetett állatfajok és életközösségeik meg rzése, zavartalanságuk és életfeltételeik biztosítása;
- A természetes ökológiai rendszerekben a maximális természetes diverzitású állapot fenntartása;
- A természetközeli állapotok meg rzése mellett a természettudományos kutatások el segítése.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Uráli bagoly (*Strix uralensis*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*)

Szükségesek a felsorolt fajok számára az odvas, széthasadt törzseket is tartalmazó idős tölgyes-bükkös állományok (fészkel -területek). Az uráli bagoly gallyfészkekben vagy odúban (mesterséges odúban) is fészkel faj, ezért elengedhetetlen az idős erdei állományrészek és facsoportok visszahagyása, az odvas-széthasadt törzsek kímélete a fakitermelések során. A fészkel helyek háborítatlanságának biztosítása is szükséges a költési idő szakban - február 1. és július 15. között -, az örvös légykapónál április 1-től. Uráli bagoly fészkeket 1 számított 100 méter sugarú körön belül fakitermelés kerülnél. A szaporodási és utódnevelési idő szakban a lakott fészkeket 1 számított 100-200 méter sugarú körben erdő t z-védelmi tevékenységen kívül más tevékenység kerülnél.

Fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), hamvas küll (*Picus canus*) és közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), kék galamb (*Columba oenas*)

Szükséges meghagyni odvas, kiszáradt, korhadó, széthasadt törzseket is tartalmazó idős tölgyes-bükkös állományokat (fészkel - és táplálkozó-területek), mert odúban fészkel fajokról van szó.

Fontos az idős állományrészek és facsoportok visszahagyása; az odvas-korhadó törzsek kímélete a fakitermelések során; a fészkel helyek háborítatlanságának biztosítása a költési idő szakban (március 15. ó július 15.). A fehérhátú fakopáncs él helyein ó amennyiben a faállományviszonyok lehetővé teszik ó a keletkező és elbomló holtfaanyag egyensúlya miatt hektáronként legalább 15 m³ mennyiség fekvő holtfaanyagot javasolt visszahagyni.

Haris (*Crex crex*) él helyén fészkelési és fiókanevelési idő szakban az igazgatóság által bemért revírekben a kakas körül kijelölt 150x150 m-es négyzet augusztus 15-ig kaszálatlanul hagyandó. A tulajdonosnak vagy a vagyionkezelőnek minden kaszálást legalább 5 nappal azok tervezett idő pontja előtt be kell jelentenie az igazgatóság részére. A kaszálás bejelentését követően az igazgatóság haladéktalanul tájékoztatja a tulajdonost vagy földhasználót az érintett területek elhelyezkedéséről (269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet).

Fekete gólya (*Ciconia nigra*) fészkeket 1 számított 100-300 méter sugarú körön belül fakitermelés kerülnél. A szaporodási és utódnevelési idő szakban (március 1. ó augusztus 31.) a lakott fészkeket 1 számított 400 méter sugarú körben erdő t z-védelmi tevékenységen kívül más tevékenység kerülnél. Az igazgatóság a korlátozással érintett területek elhelyezkedéséről rendszeresen, de legalább évente tájékoztatja az erdészeti hatóságot és az érintett erdő gazdálkodót.

Darázsölyv (*Pernis apivorus*) fészkeket 1 számított 100 méter sugarú körön belül fakitermelés kerülnél. A szaporodási és utódnevelési idő szakban (április 15. ó augusztus 15.) a lakott fészkeket 1 számított 200 méter sugarú körben erdő t z-védelmi tevékenységen kívül más tevékenység

kerülnél . Az igazgatóság a korlátozással érintett területek elhelyezkedésér l rendszeresen, de legalább évente tájékoztatja az erdészeti hatóságot és az érintett erd gazdálkodót.

3.2.4. Kutatás monitorozás

Cél az egyes jelölés alapjául szolgáló madárfajok állománynagyságának és annak változásának megállapítása. A Natura 2000 területen alkalmazott monitorozási módszer az alábbi:

Ritka és Telepesen Fészkel Madarak (RTM) felmérése: els sorban a térség karakterfajainak állomány-felvételezését célzó felmérés, mely 2003-tól minden évben, kismértékben változó fajlistával elvégzésre kerül. A felmérés részét képezi a gallyfészkes fajok fészektérképezése is.

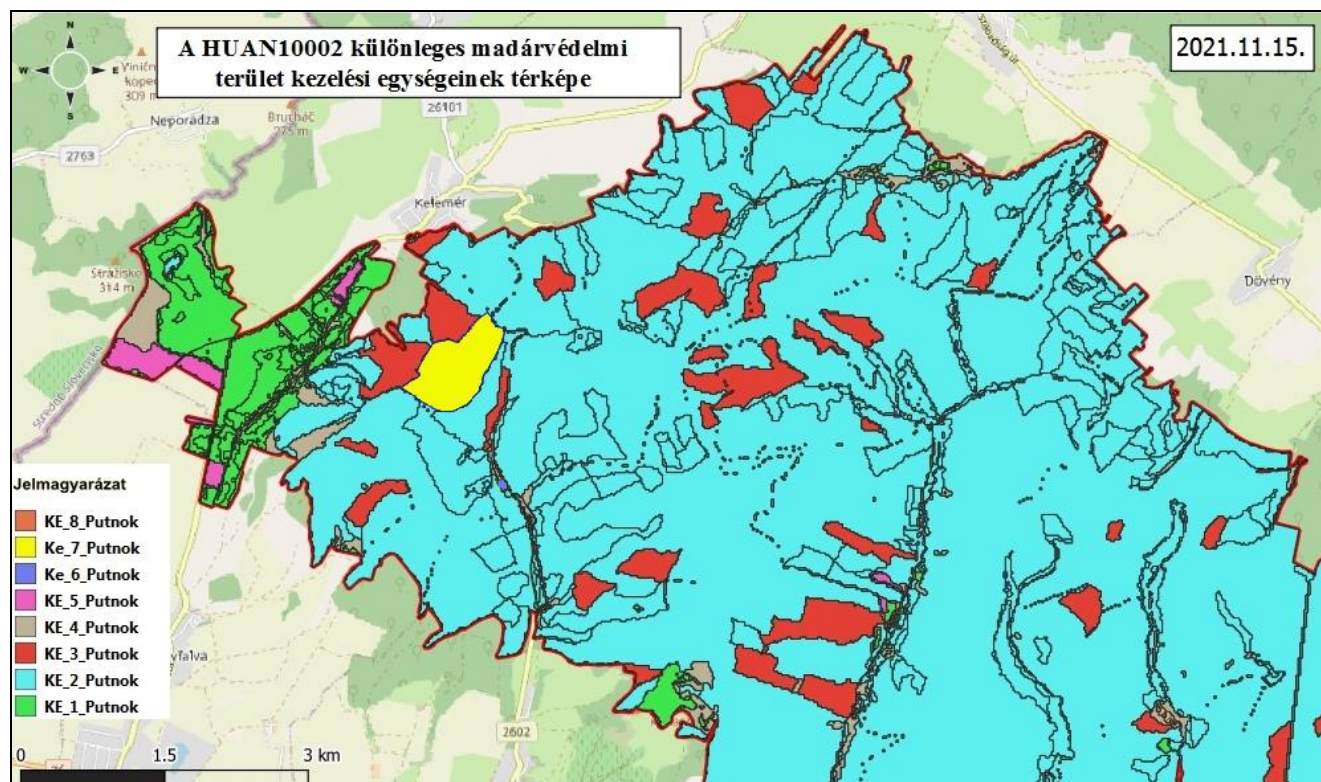
Ismétlési gyakoriság: évente.

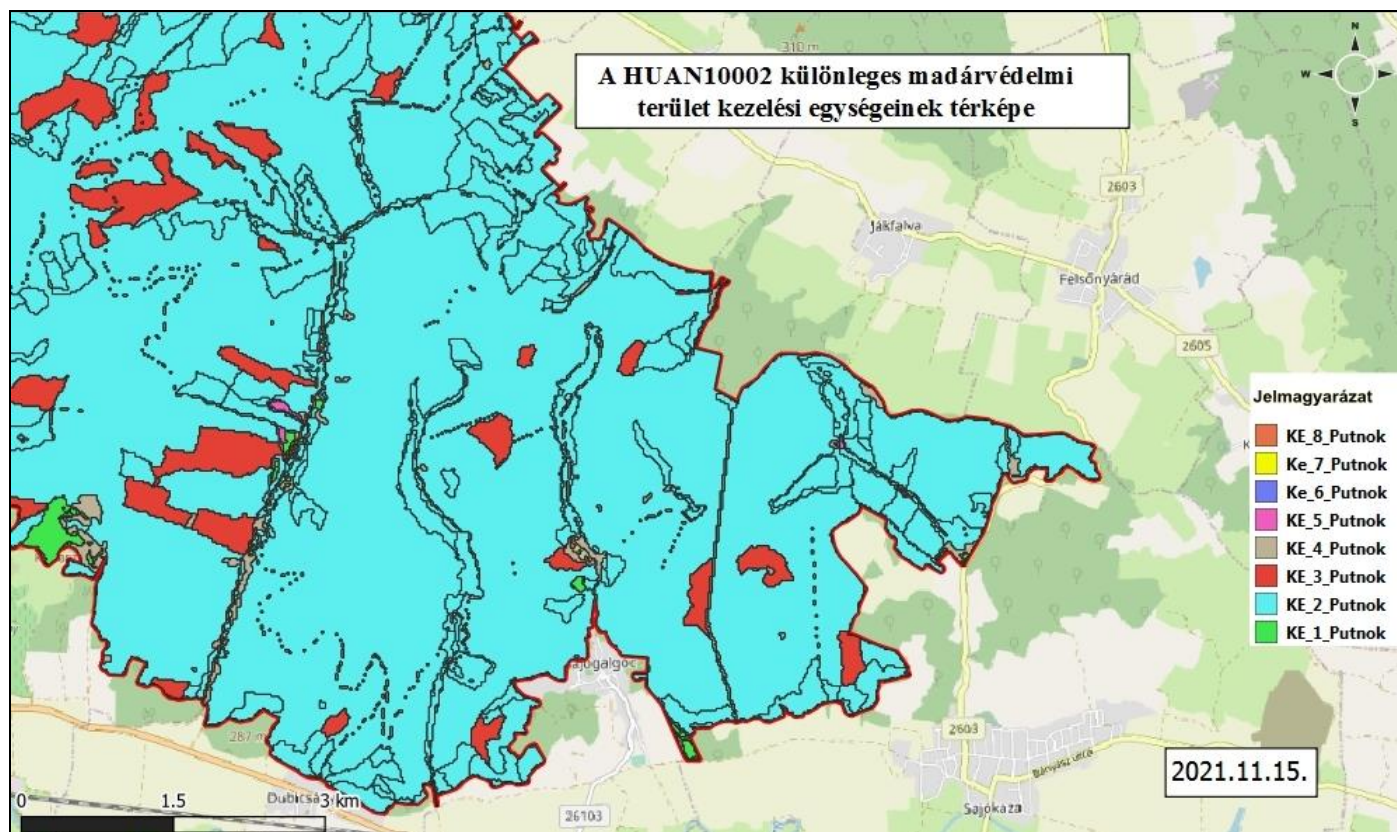
Felmért jelöl fajok:

- Darázsölyv (*Pernis apivorus*)
- Fekete gólya (*Ciconia nigra*)
- Haris (*Crex crex*)
- Fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*)
- Uráli bagoly (*Strix uralensis*)

3.2.5. Melléklet

A kezelési egységeket ábrázoló térkép alapja a f él helytípusok térképe volt, melyet az Agrárminisztérium (AM) 2020. szeptember 15-én kelt, *šIránymutatás a különleges madárvédelmi területek Natura 2000 fenntartási terveinek összeállításához* cím KMT területek figyelembevételével készített iránymutatás alapján a Nemzeti ökoszisztéma szolgáltatás-térképezés során létrejött, úgynevezett NÖSZTÉP alaptérkép használatával készítettük el. Mivel a NÖSZTÉP projekt keretében a térképezés során nem él helytréképezés képezte a térkép egyes kategóriáinak megrajzolásához szükséges alap információt, hanem azt távérzékelési módszerekb l és adatszolgáltatásokból származó adatok és információk alapján készítették el, az alaptérkép az aktuális természetbeni állapotoktól számos helyen eltér. Ennek megfelelő en a mi általunk készített kezelési egységeket ábrázoló térkép is hordozza a térképezésb l adódó pontatlanságokat.

A kezelési egységek által érintett ingatlanok listáját a mellékelt űPutnoki_domság_SPA_KE_HRSZ_MELLEKLETő elnevezés táblázat tartalmazza

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

- A tervezési terület egésze a HUAN10002 Putnoki-dombság különleges madárvédelmi területet foglalja magába, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Korm.rendelet az irányadó.
- A fent hivatkozott Natura 2000 területen belül két országos és egy helyi jelentőség természetvédelmi terület található (Keleméri-Mohos TT, Kelemér-Serényfalva TT, Putnoki Kányás-tető és szbükkös), ezen kívül egy ex lege védett láp, valamint 3 földvár is található rajta, melyekre első sorban a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.), valamint a két természetvédelmi terület kezelési terve vonatkozik (128/2011 (XII.21) VM rendelet és 12/2007 (III./30) KvVM rendelet). Putnoki Kányás-tető és szbükkös kezelését helyi önkormányzati rendelet szabályozza (17/1998 (IV.1.) önkormányzati rendelet).
- Továbbá a terület az országos ökológiai hálózat és tájképvédelmi övezet részei is egyben, mely esetében a Tvt. mellett a 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről irányadó.
- Az erdő esetében figyelembe kell venni a hatályos erdő törvényt - jelenleg a 2009. évi XXXVII. törvényt, annak módosítását (2017. évi LVI. törvény) és Vhr.-jeit, valamint a Gömői Erdő tervezési Körzet erdő tervét.
- A tervezési terület kb. 55%-a állami tulajdonban van, melynek többségében az Északerdő Zrt. a vagyongazdálkodója.
- A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket együtt és egymással összhangban kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

Az Európai Unió mezőgazdasági támogatási rendszere, a közös agrárpolitika (KAP) két pilléren nyugszik: az első pillér (KAP I.) a közvetlen támogatásokat és a piaci intézkedéseket finanszírozza, teljes egészében az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) terhére. A második pillér (KAP II.) az unió vidékfejlesztési politikáját szolgálja, melyet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) regionális vagy nemzeti források társfinanszírozásával támogat.

A Natura 2000 területen gazdálkodók a KAP I. pillér támogatásain túlmenően részesedhetnek a KAP II. pillér forrásaiból is, melyeket a 2014-2020 közötti időszakban Magyarországon a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 tartalmazott. A 2014-2020 közötti időszak végeztével hasonlóan a 2007-2013 közötti időszak végéhez átmeneti szabályokat terjesztett elő az Európai Bizottság. Ennek értelmében a 2021. és 2022. évekre átmeneti időszakot hirdettek meg, amelyben a KAP II. pillért érintően többek között a terület- és állatlétszám alapú vidékfejlesztési támogatásokat is amelyek jellemzően több éves kötelezettségvállalásúak és meghosszabbíthatja a tagállam. Az átmeneti években a KAP I. pillér alá tartozó közvetlen támogatások is elérhetőek lesznek a jelenlegi feltételek mellett. Az átmeneti szabályok miatt az új tervezési ciklus előre láthatóan 2023-tól indul, és 2027-ig tart.

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról aktualizált összefoglalás található az állami természetvédelem honlapján:

http://termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/N2k_fennterv/3_%20mell%C3%A9klet_akt_ualizalt_041219.pdf

Továbbá a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 jelenleg elérhető pályázati felhívásai megtekinthetők az alábbi linken: <https://www.palyazat.gov.hu/doc/4523>

A jelenlegi támogatási időszakban a Vidékfejlesztési Program keretében számos olyan intézkedés elérhető, ahol a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy elnyelvezhetnek a pontozási rendszerekben.

Legfontosabbak ezek közül a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánérdesség esetében érhetőek el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 intézkedés mellett jogosultak többek között az egységes területalapú támogatásra (SAPS) is.

Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdő részlet területén felmerülő költségek és jövedelem-kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdő területeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, melynek összege az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változik.

Az önkéntesen vállalt elírások első sorban az agrár-környezetgazdálkodás, ökológiai gazdálkodás és az erdőszet, erdő-környezetvédelem, természetmegőrzés témakörébe integrálódnak.

Az agrár-környezetgazdálkodási (AKG) kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során. Amennyiben a gazdálkodó az adott Natura 2000 gyepterület vonatkozásában kompenzációs támogatás igénybevételére jogosult, úgy a gyepterületeket érintő AKG tematikus elírascsoportok esetén a támogatási összeg a kompenzációs támogatás összegével csökkentésre kerül.

Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetők (pl. természeti katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár, biotikus károsítás) által sújtott területeken az erdőszeti potenciál helyreállítására, erdő károk megelőzésére, illetve erdő szerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került.

Támogatás vehető még igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, és ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás, a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelői beruházások).

A tervezési területen elérhető támogatások rövid ismertetése

Élőhelykezeléssel összefüggő mezőgazdasági támogatások

- 1) VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 2) VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 3) VP-4-10.1.1-21 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 4) VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 5) VP-4-11.1.-11.2.-18 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása

- 6) VP-4-11.1.-11.2.-21 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 7) VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 8) VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások
- 9) VP4-10.2.1.1.-15 A védett szoncos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése
- 10) VP4-10.2.1.1.-21A védett szoncos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

Erdészeti támogatások

- 1) VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 2) VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- 3) VP5- 8.1.1-16 Erdősítési támogatása
- 4) VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
- 5) VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
- 6) VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése
- 7) VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése
- 8) VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
- 9) VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
- 10) VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek
- 11) VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
- 12) VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

Egyéb támogatások

- 1) VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései
- 2) Az éghajlat és környezet szempontjából elnyúló mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről szóló 10/2015. (III. 13.) FM rendelet alapján Natura 2000 gyepterületen ún. Zöldítés támogatás igényelhető.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A felsoroltakhoz képest új támogatási intézkedésre (részletes elvizsgálatok híján) nem tudunk javaslatot tenni, a vizsgálati terület erdein belül mutatkozó magas állami tulajdoni hányad miatt azonban valamilyen módon szükségesnek tartanánk a fenti intézkedések állami szektorra való kiterjesztését is. Mivel sok esetben közvetlenül nem támogathatók az állami tulajdonú és önkormányzati területek, itt szóba jöhetnek esetleg az állami erdőgazdálkodás rendszerén belül elkészítendő belső szabályozások és utasítások (hozzájuk rendeltlen pedig belső pénzeszköz-elkülönítések), illetve a plusz források bevonását jelentő, az ismertetett (vagy azokhoz hasonló) intézkedések szerinti, természetvédelmi célokat is szolgáló

tevékenységek megvalósítását segít pályázatok. A nem állami tulajdonú területek esetében elemzésnek szükséges továbbá alávetni a jelenlegi támogatás-igénylések és támogatottság mértékét, a futó programok megfelelőségét, hogy a működő támogatási programok hatékonyságáról reális helyzetképet kapjunk.

A támogatásokban számítson bele a természetvédelmi céllal ó hatósági határozatokban elírt - meghagyott cserjesáv, bokorcsoport is.

3.3.2. Pályázatok

Ismereteink szerint a területen jelenleg futó, természetvédelmi témájú pályázat nincs folyamatban.

A jövőben megpályázható lehetőségek közül ki lehet emelni a LIFE programot 2021-2027, a határmenti együttműködésekért INTERREG IIIA, vagy a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz) környezet- és természetvédelem alprogramjából elnyerhető forrásokat.

3.3.3. Egyéb

Egyéb megjegyzést nem teszünk.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Felhasznált kommunikációs eszköz	Érintett célcsoport	Kommunikáció címzettje	Időpont	Levelek, e-mailek, részvevők száma
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	Önkormányzatok, gazdálkodók, hatóságok, civil szervezetek	7 önkormányzat, 9 erdőgazdálkodó, 4 vadásztársaság, 1 halgazdálkodó, 1 mezőgazdasági cég, 13 hatóság, 6 civil szervezet/köztestület	2021. november	41 db
Önkormányzati közzététel	Önkormányzatok, gazdálkodók, lakosság	7 önkormányzat	2021. november	7 db
Honlap	Önkormányzatok, gazdálkodók, hatóságok, civil szervezetek	Önkormányzatok, gazdálkodók, hatóságok, civil szervezetek, egyéb érdeklődők	2021. november	

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A NATURA 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói.

A NATURA 2000 területen illetékességi vagy m ködési területtel rendelkező területi települési önkormányzatok

- Alsószuha Község Önkormányzata
- Dubicsány Község Önkormányzata
- Kelemér Község Önkormányzata
- Putnok Város Önkormányzata
- Sajógalgóc Község Önkormányzata
- Sajókaza Község Önkormányzata
- Serényfalva Község Önkormányzata

A NATURA 2000 területen illetékességi vagy m ködési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek

- B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Agrárügyi F osztály, Erdészeti Osztály (3526 Miskolc, Blaskovics L. u. 24.) ó erdeszet.miskolc@borsod.gov.hu
- B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Agrárügyi F osztály, Földm velésügyi Osztály (3526 Miskolc, Blaskovics L. u. 24.) ófoldmuvelesugy.miskolc@borsod.gov.hu
- B-A-Z Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási F osztály Környezetvédelmi és Természetvédelmi Szakért i Osztály (3530 Miskolc, Mindszent tér 4.) ókornyezet.fo.miskolc@borsod.gov.hu
- B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Közlekedési, M szaki Engedélyeztetési és Mérésügyi F osztály (3527 Miskolc, József Attila út 20.) ó kozlekedes.fo.miskolc@borsod.gov.hu
- B-A-Z Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi F osztály (3530 Miskolc, Rákóczi út 11.) ó epitesugy@borsod.gov.hu
- B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Élelmiszerbiztonsági, Agrárügyi F osztály Növény- és Talajvédelmi Osztály (3526 Miskolc, Blaskovics L. u.24.) ó novenyvedelem.miskolc@borsod.gov.hu
- B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Közlekedési, M szaki Engedélyeztetési és Mérésügyi F osztály Bányászati Osztály (3527 Miskolc, Soltész-Nagy-Kálmán út 5.) ó banyaszat@borsod.gov.hu
- B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Földhivatali F osztály (3525 Miskolc, Vologda u. 4.) - foldhivatal@borsod.gov.hu
- B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Agrár- és Vidékfejlesztést Támogató F osztály(3530 Miskolc, Mindszent tér 1.) - koleszar.gabor@borsod.gov.hu
- Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság ((1015 Budapest Ostrom u. 23-25) - info@nmhh.hu.
- B.-A.-Z. Megyei Rend r-f kapitányság (3501 Miskolc, Zsolcai kapu 32.) - borsodmrfk@borsod.police.hu
- B.-A.-Z. Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság (3525 Miskolc, Dózsa György u. 15.) - borsod.titkarsag@katved.gov.hu

Vízügyi kezel szervezetek

- Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság (3530 Miskolc, Vörösmarty u. 77.) - emvizig@emvizig.hu

Egyéb területhasználók

- Északerd Erd gazdasági Zrt. Sajóvölgyi Erdészeti Igazgatóság
- Alsó-Gömöri Erd birtokosság
- Alsószuhafa 067/4 Erd birtokosság
- Jégág Kft.
- Szuha-Fauna Kft.
- Kelemér-Hegyeshegy Erd birtokosság
- Zsuponyó-völgyi Erd birtokosság
- Keletfa-Forest Kft.
- Szala-Angus Kft.
- Mohosi Jógazdák Vadásztársaság
- Alsó-Gömöri Nagyvadas Vadásztársaság
- Sajó-Menti Vadásztársaság
- Szuhavölgye Földtulajdonosi Vadásztársaság
- Po-Lóka Bt.
- Keleméri Farm Kft.
- magánszemélyek

Falugazdászok

Helyi érintettség civil szervezetek, köztisztviselők

- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Igazgatósága
- Országos Magyar Vadász Kamara Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területi Szervezete
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Gömör-Tornai Helyi Csoport
- Gömöri Környezet- és Tájfejlesztési Egyesület
- Holocén Természetvédelmi Egyesület
- Sajómenti Civilek Egyesülete

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Az előzetes kommunikáció folyamán felvettük a kapcsolatot több hatósággal, a fenntartási tervek készítéséhez szükséges adatok megkérése ügyében.

AGRÁRMINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUANI0002 Putnoki-dombság különleges madárvédelmi terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUANI0002 Putnoki-dombság Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, az agrárminiszter megbízásából, jóváhagyta:

Balczó Bertalan
természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2022. július „28.”